

NOVEMBER '86 v. 1986
5e jrg., nummer 49
verschijnt tenminste
10 maal per jaar

MIO

mededelingen opbouwwerk

in dit nummer

- * In Sociaal en Cultureel Rapport 1986: Herwaardering voor het opbouwwerk door ambtelijk topapparaat pag. 3
- * Project Patiënten Belangen Organisatie Noord-Nederland pag. 7
- * Bezuinigingen op opbouwwerk in Amsterdam, Alkmaar en Beverwijk pag. 9-19
- * In het gele katern: het vierde 'trend-onderzoek' door het Nimo, ditmaal een rechtstreeks benadering van bewonersgroepen met vragen over de ondersteuning. Voornaamste conclusies: opbouwwerk komt daar terecht waar het het hardste nodig is en wordt door de gebruikers hoog gewaardeerd pag. 23
- * Ongerustheid over voortgang p.c.g.-beleid pag. 40

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3734 0464

pag.

- 3 Korting op rijksbijdrage ongewenst, maar niet van de baan
4 Opbouwwerk meer dan instrument in handen van bewoners
5 Bij presentatie publicatie Maarten Snel: Van Gils/Hillman/
Kraaijeveld in netwerkperspectief
7 Het project Patiënten Belangen Organisatie Noord-Nederland
9 Opbouwwerk in Amsterdam ernstig in de problemen
10 Gevolgen van de opheffing van het beroepsmatige wijk-
opbouwwerk in Amsterdam; resultaten van een bliksemenquête
onder 23 wijkopbouwwerkers
14 Interview met Jan Hoefsloot: Bewonersondersteuning blijft
nodig na invoering stadsdeelraad in de Bijlmer
16 Bezuinigingen in Alkmaar pakken onevenredig zwaar uit
19 Verminderde rijksbijdrage gaat in Beverwijk vooral ten koste
van opbouwwerk
19 Toetsingscommissies getoetst
20 OVB-brochures
20 Project Turkse en Marokkaanse meisjes en het welzijnswerk
22 Verslagboek over zelfhulp/zelfzorg
22 Positie van remigranten in Turkije
22 Nieuw budgethandboek
23 Trends '86: Opbouwwerk door gebruikers gewaardeerd
37 Reactie van de vrije markt op het Eigen baas projekt
38 RvA-vergadering: Drs. Jan van Eeden nieuwe voorzitter
38 De Digitaalmarkt II
39 WAO-AAW beraad in Overijssel
39 Voorlichtingsproject WAO
40 Ongerustheid over voortgang p.c.g.-beleid
40 Kwaliteitsbevorderende instrumenten voor opbouwwerk
41 De Ideeënbank; inspirerende initiatieven uit de regio
op t.v. en radio
41 Ouderen in de stadsvernieuwing
42 Huurders, verhuurders en doe-het-zelf
43 Studiedagen economische initiatieven van vrouwen
44 Congres 'Buiten gewoon veilig'
45 Werkprojecten niet zomaar opzetten

WERKEREN

't Kan

PBV-bulletin no.1, oktober 1986

bijlage bij MO november 1986

't Kan verkeren. Deze lijfspreuk van Bredero betekent ongeveer "iets kan van gedaante veranderen". Nou, dat is met het verkeer wel gebeurd sinds Bredero's dagen, hoewel het toen ook al druk was op straat. Paarden, koetsen, sjouwers, ambachtslieden, zwerwers, ruziemakers; als je Bredero mag geloven, verging horen en zien je. Het is nu op straat nog steeds druk, maar op een heel andere manier. Als je daarbij bedenkt dat het woord "verkeren" ook de betekenis heeft gehad van "wandelen" en "omgaan met", dan klinkt dat nu nogal paradoxaal. Je mag gerust stellen dat het verkeer het "verkeren" vrijwel onmogelijk maakt. Nu zal niemand terug willen naar Bredero's dagen. Maar dat wil nog niet zeggen dat we het verkeer van vandaag moeten aksepteren zoals het is.

Veel mensen doen dat ook niet. Zij aksepteren niet dat hun kinderen niet veilig naar school kunnen of veilig op straat kunnen spelen. Fietzers aksepteren niet dat ze niet veilig naar hun werk kunnen of naar de supermarkt. Ouderen aksepteren niet dat het verkeer geen rekening houdt met hun tempo, gehandicapten willen veilige routes om met hun rolstoel of witte stok naar station en postkantoor te kunnen gaan. Vooral voor de gemeentebesturen ligt hier een belangrijke taak. Het bevorderen van de veiligheid en leefbaarheid op straat ligt op hun weg. Helaas blijkt dat

nogal wat gemeenten onvoldoende rekening houden met de behoeften van gebruikers. Wensen van bewoners worden terzijde geschoven. Wethouders en ambtenaren zien nogal wat leeuwen en beren bij het woord participatie. Spookbeelden van rumoerige hoorzittingen doemen op, lawines van be-
zwaarschriften. De term participatie is natuurlijk een beetje verdacht geraakt na de demokratiseringsgolf. Er zijn mensen die bij het horen van het woord participatie de rillingen krijgen, maar dat vinden wij onvoldoende reden om een nieuwe term te introdu-

ceren. Wij denken dat participatie helemaal niet zo moeilijk hoeft te zijn. Bewoners zijn niet per definitie onredelijk, zoals het weleens wordt voorgespiegeld. Er zou al veel gewonnen zijn als gemeenten een echt verkeersveiligheidsbeleid gingen voeren en daarbij goed zouden luisteren naar bewoners en hun wensen en verlangens serieus in de besluitvorming zouden betrekken. Er zijn steeds meer gemeenten die die weg inslaan. Daarover wil 't Kan Verkeren berichten, evenals over initiatieven van bewoners en van personen en instanties die bewoners ondersteunen. In dit eerste nummer bijvoorbeeld veel aandacht voor het opbouwwerk. Voorlopig zal 't Kan Verkeren niet langer dan anderhalf jaar bestaan. In die periode hopen we een flinke slinger te geven aan het begrip bewonersparticipatie op het gebied van de verkeersveiligheid, zodat in ieder geval gemeentebesturen en bewoners beter met elkaar verkeren.

't Kan Verkeren, driemaandelijks bulletin over inspraak, verkeer en leefbaarheid.

Een uitgave van het project Bewonersparticipatie Verkeersveiligheid voor bewoners, ambtenaren, raadsleden, opbouwwerkers en technisch bewonersondersteuners over de rol van buurtgroepen, verkeersorganisaties, het opbouwwerk en de overheid bij verkeersproblemen en de herinrichting van de woonomgeving. Voor gratis toezending schrijven aan: PBV, p/a NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, 073 -132505.

naam:

straat + no:

postcode: plaats:

aantal exemplaren:

Redactioneel	1
Doel of middel, over opbouwwerk en verkeers- veiligheid	3
BREV-klapper	2
Bewoners hebben hun eigen procedures	7
Pas verschenen, recente onderzoeken en publikaties	9
Wat doet het PBV	12
adressen	12

KOLOFON

't Kan Verkeren is een publicatie van het Projekt Bewonersparticipatie Verkeersveiligheid. Hierin werken samen: de Fietsersbond, De Voetgangersvereniging, Stop de Kinder moord, Veilig Verkeer Nederland, Platform Opbouwwerk, het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw (NIMO). Het PBV is gestart in 1985 en wordt tot 1988 gesubsidieerd door de ministeries van Verkeer en Waterstaat en van WVC in het kader van het Nationaal Plan Verkeersveiligheid (maatregel 13-1/2). Het doel van het projekt is om de inbreng van bewoners op het gebied van de verkeersveiligheid te vergroten.

Redactie:

Redactie-adviseurs:
Charlotte Krop (Platform Opbouwwerk), Hans Vos (Veilig Verkeer Nederland);
redactie-koordinatie: Dick Jansen (PBV).
Druk: Luna Amsterdam
Technische realisatie: NIMO
Oplage: 4000

Abonneren:

't Kan Verkeren richt zich op iedereen die te maken heeft met verkeersveiligheid en herinrichting van de woon-omgeving: bewoners, ambtenaren, raadsleden, opbouwwerkers, technisch bewoners-ondersteuners, verkeersorganisaties en -buro's.

Meer weten?

Wie meer wil weten over het projekt kan bellen of schrijven met de projektmedewerkers Dick Jansen, Maarten Elias of Joost Verhoeven.

BREV-klapper

niet alleen voor ambtenaren

Een tip van opbouwwerker Wil de Kort in Hapert: elke gemeente heeft de zogenaamde BREV-klapper in huis. De BREV-klapper is een losbladige uitgave van het ministerie van Verkeer en Waterstaat waarin experimenten zijn opgenomen die in het kader van de Beschikking Rijksbijdrage-regeling Experimenten in de Verblijfsruimte zijn uitgevoerd. Je vindt er maatregelen in voor woonstraten, dorpsstraten, schoolroutes et cetera. Het voordeel van deze klapper is dat alle maatregelen werkelijk zijn uitgevoerd. Bovendien staat er een duidelijke beschrijving van de maatregel met doel en effecten. Ook als een maatregel niet beantwoordt aan het gestelde doel, staat dat erbij. Voor bewoners en opbouwwerkers is de BREV-klapper niet alleen ontzettend handig om na te gaan of er voor hun situatie een oplossing voorhanden is, maar ook omdat het een uitgave is van het ministerie dat het verkeersveiligheidsbeleid coördineert, wat de maatregelen een zekere status geeft. Op gemeentebesturen kan dat meer invloed hebben dan een voorstel van bewoners of een advies van een konsulent van een verkeersorganisatie. Je kunt de klapper natuurlijk ook zelf aanschaffen, maar hij is wel prijzig: het eerste deel kost ruim fl. 90,- en voor het tweede deel dat over enige tijd verschijnt moet je nog eens zo'n bedrag betalen. Daarna wordt de klapper mondjesmaat aangevuld en betaal je een soort abonnement. Bestellen bij de Staatsuitgeverij, postbus 20014, 2500 EA 's-Gravenhage. Bestelnummer: ISBN 901205141 X.

DOEL OF MIDDEL

Van Vlissingen tot Slochteren ondersteunen opbouwwerkers bewoners bij het leefbaarder maken van hun woon- en leefomstandigheden. Veel mensen kennen het opbouwwerk uit de stadsvernieuwing, maar van de pakweg 1000 opbouwwerkers die ons land telt, zijn er heel veel ook actief op andere gebieden. Uit een onderzoek van het NIMO blijkt dat driekwart van de opbouwwerkers zich - wel eens - bezighoudt met verkeersproblemen. Een goede reden voor het PBV om eens nader te onderzoeken hoe opbouwwerkers verkeersproblemen aanpakken.

Welke soort problemen pakt het opbouwwerk aan?

In april en mei hebben we gesprekken gevoerd met 11 opbouwwerkers over de aanpak van verkeersproblemen in hun praktijk. We zijn op bezoek geweest in grote steden (Den Haag en Amsterdam), in de middelgrote en provinciesteden (Ilaarlem, Breda, Vlissingen), kleine steden (Kampen, Beverwijk) en dorpen (Ubach over Worms, Emmer-Compascuum, Hapert en Slochteren). Sommige opbouwwerkers hadden ervaring met één omvangrijk verkeersprobleem, anderen met meerdere kleine problemen. In totaal werden zo'n dertig situaties besproken. In 40% van de gevallen waren er problemen met doorgaand verkeer in dorpsstraten en wijkontsluitingsstraten. De snelheid van het verkeer vormde daarbij meestal de kern van het probleem. Problemen op woonstraatniveau vormden nog eens 40% van het totaal. Hierbij ging het vaak om problemen als sluisverkeer, parkeeroverlast en onoverzichtelijke situaties bij schooluitgangen. Als oplossing voor dit soort problemen werd vaak een 30-km/uur-zone bepleit door de bewoners. Een derde soort problemen - 15% - vormden de oversteekproblemen voor bejaarden en kinderen op (stads) ontsluitingswegen. Verder kwamen er nog

een paar problemen voor met vrachtwagenverkeer door of langs woonwijken.

Doel of middel.

Als bij de aanpak van verkeersproblemen een opbouwwerker een rol speelt, is het belangrijk om een aantal zaken goed uit elkaar te houden. En, als je wilt, in de gaten te houden. Het algemene streven van een opbouwwerker is het verbeteren van de woon- en leefsituatie van de bewoners in zijn wijk. Als opbouwwerkers bewoners ondersteunen hebben zij meer doelen voor ogen dan alleen het oplossen van een onveilige verkeerssituatie. Uit de vraaggesprekken bleek dat de volgende doelen vaak een rol spelen:

- de opbouw van een wijk organisatie of de vorming

- van wijkkader;
- emancipatie, vooral van vrouwen.

Een verkeerswerkgroep kan bijvoorbeeld een eerste stap zijn in de richting van de opbouw van een wijkvereniging die ook andere problemen gaat aanpakken zoals onderhoudsachterstand van woningen. In ieder geval zullen een aantal leden van zo'n werkgroep na verloop van tijd ervaring hebben met het onderhandelen met de gemeente. Dat is waardevolle ervaring en opbouwwerkers zullen dan ook proberen om die ervaring voor de buurt te behouden. Zij stimuleren die personen dan bijvoorbeeld om deel te gaan nemen aan bijeenkomsten van een wijkraad of dorpsvereniging.

Ook emancipatie van vrouwen kan een "opbouwwerkdoel" zijn. In de vraaggesprekken kwam regelmatig naar voren dat verkeer een onderwerp is waarop je vrouwen redelijk goed kunt organiseren. Vrouwen blijken - als moeder - vaak met verkeersproblemen gekonfronteerd te worden. Ze moeten zelf op de fiets door het drukke verkeer de kinderen naar school brengen, of ze zien de kinderen die zelfstandig naar school gaan grote risico's lopen. Mannen blijken veel minder geïnteresseerd te zijn in dit soort verkeersproblemen. Als je als opbouwwerker meer prioriteit wil geven aan het werken met vrouwen, zodat ook zij zich

door middel van dit soort activiteiten kunnen ontwikkelen, dan biedt de aanpak van verkeersproblemen.

Oorsprong van het initiatief

Niet alle initiatieven van bewoners op het gebied van verkeer passen goed bij de werkdoelen van opbouwwerkers. Een heel belangrijke faktor daarbij is de oorsprong van het initiatief: waarom zijn die bewoners actief geworden, wat was de aanleiding? Uit de vraaggesprekken komen als drie soorten aanleidingen naar voren: een overheidsinitiatief, een plan van een opbouwwerker, of een (bijna-) ongeluk.

opbouwwerk en verkeersveiligheid

Om met dit laatste te beginnen: bewoners kunnen op een ongeluk of een bijna-ongeluk reageren door op de een of andere manier georganiseerd op te treden. Zo'n reactie betekent overigens niet dat de verkeerssituatie plotseling veranderd is. De situatie is waarschijnlijk al jarenlang een probleem. Een (bijna-) ongeluk kan de druppel zijn die emmer doet overlopen. Bewoners die zich op zo'n manier spontaan organiseren, zijn vaak gericht op het verbeteren van die ene situatie en niet gemotiveerd voor andere wijkgerichte activiteiten. Dit soort groepen kom je in de opbouwwerkpraktijk dan ook wat minder vaak tegen dan groepen waarbij de opbouwwerker zelf bij het initiatief betrokken is. Groepen die zich organiseren naar aanleiding van een overheidsinitiatief kom je veel vaker tegen. Niet zelden is het ook de opbouwwerker die het - meestal bedreigende - overheidsplan signaleert. Vaak gaat het daarbij om een gemeente die zich voorneemt de straten anders in te richten, de verkeerscirculatie te wijzigen, een nieuwe wijk te bouwen of industrie te vestigen. Maar ook niet

bedreigende plannen, zoals het vervangen van de riolering, zijn vaak aanleiding voor een opbouwwerker om bewoners aan te sporen hun wensen over een andere straatinrichting bij de wegbeheerder aan te kaarten. Heel specifiek voor het opbouwwerk zijn de verkeersgroepen die ontstaan naar aanleiding van buurt-enquêtes. Samen met de bewoners inventariseert een opbouwwerker de knelpunten die er in een buurt leven op het gebied van de woon- en leefomgeving. Het doel hiervan is meestal het bepalen van de prioriteiten voor de activiteitenlijst van een startende wijkorganisatie. Verkeersproblemen skoren hoog

bij dit soort inventarisaties.

Sukses motiveert.

Naast de oorsprong van het initiatief zijn er nog andere factoren van belang bij de aanpak van verkeersproblemen door opbouwwerkers. Een van de belangrijkste is de kans op succes. Verkeersproblemen hebben onder bepaalde omstandigheden het voordeel dat er in aanvang redelijk snel

sukessen kunnen worden bereikt. Dit is niet in tegenspraak met het gegeven dat bewonersgroepen veel moeite hebben om als serieuze gesprekspartner door de gemeente geaksepteerd te worden. We moeten de term sukses vanuit opbouwwerkoptiek ook uitleggen als positieve toezeggingen van wethouders, gunstige raadsbesluiten, aandacht van de pers et cetera. Alleen al het feit dat de gemeente serieus naar je luistert is voor een bewonersgroep een succes. Dat deze "sukessen" niet een-twee-drie leiden tot een verbetering van de verkeers situaties is vers twee. Maar door die aanvankelijke snelle sukessen worden de bewoners wel gemotiveerd. Verder is de aanpak van verkeersproblemen door bewoners goed te faseren omdat ze zelf veel invloed kunnen uitoefenen op de politieke behandeling ervan. Hierdoor blijft de hele gang van zaken overzichtelijk. Een belangrijke voorwaarde voor betrokkenheid van de bewoners is dat het probleem op buurnivo speelt; met andere woorden dat zowel het probleem als de oplossing in de eigen buurt liggen. Snelle sukessen kunnen echter niet onder alle omstandigheden bereikt worden. Een

belangrijke faktor blijkt vooral de gemeentegrootte te zijn. Hoe groter een gemeente is, hoe moeilijker het voor de bewoners wordt om invloed uit te oefenen. Daarnaast speelt het feit dat de ervaren onveiligheid vaak moeilijk hard gemaakt kan worden een belangrijk probleem. Beide factoren werken we hieronder verder uit.

Problemen bij aanpak verkeersproblemen

De aanpak van verkeersproblemen in de grote steden blijkt veel moeilijker dan in kleine en middelgrote gemeenten. Het gemeentelijk apparaat is erg groot en onoverzichtelijk. Bij de verbetering van een verkeerssituatie komt nogal wat kijken, verschillende gemeentelijke diensten en afdelingen moeten eraan meewerken of in iedere geval hun goedkeuring geven. De gemeenten realiseren zich dat de ambtelijke molens langzaam draaien en proberen de zaak dan ook te stroomlijnen. Zo kent Amsterdam voor elk type straat een standaardprofiel. Zo'n standaardprofiel is zeker niet per definitie slecht, het kan heel aardig zijn, maar een standaard aanpassen aan een specifieke situatie blijkt

erg moeilijk. Bewoners mogen bij wijze van spreken alleen nog meepraten over de kleur van de tegels. Wil je echter op plekken waar kinderen spelen of de waar de bloemenman staat iets extra's doen, dan blijkt dat vrijwel onmogelijk. De bewoners moeten zich schikken in de overheidsprocedures, het initiatief wordt hen ontnomen en je ziet de afstandelijkheid groeien. Hierbij gaat het alleen nog maar over straten van een lagere orde, zoals woonstraten. De aanpak van problemen op drukke ontsluitingswegen - voorname oversteekproblemen - in steden als Amsterdam en Den Haag vergt van de bewoners een ongelooflijke energie.

Een heel ander probleem bij de aanpak van verkeersproblemen door bewoners is de zogenaamde **subjectieve onveiligheid**: het feit dat de onveiligheid zoals de bewoners die ervaren praktisch niet te meten is. Er kunnen plekken zijn in een buurt waarvan iedereen zegt dat het er gevaarlijk is, maar waar eigenlijk nooit een ongeluk gebeurt. Is die plek dan wel gevaarlijk? Ja, vinden de bewoners, want je kunt er niet met een gerust hart over straat

gaan. Nee, vindt de gemeente, want er gebeurt nooit iets. Van de 40 situaties die we met de opbouwwerkers besproken hebben, bleek dat in ongeveer 10% van de gevallen sprake was van een "objektief" gevaarlijke situatie. In al die andere gevallen was de onveiligheid niet meetbaar: er gebeurden geen ongelukken, aanrijdingen of bijnaongelukken. In zulke situaties heb je als bewoners weinig argumenten om de gemeente over te halen de situatie te verbeteren. In die gevallen zagen we uiteenlopende tactieken om toch een verbetering van de situatie te bereiken. Als er wel sprake is van objectieve onveiligheid blijkt het nog niet altijd van een leien dakje te gaan, maar je wordt als bewonersgroep minder gauw met een kluitje in het riet gestuurd.

Tactieken

Een opbouwwerker laat zich niet voor één gat vangen. In kleinere gemeenten lukt het steeds beter om het gemeentebestuur over te halen om een verkeersveiligheidsplan op te stellen. Op basis van een overzicht van alle knelpunten op het gebied van de verkeersveiligheid is het voor een wethouder gemakkelijker om verschillende situaties tegen elkaar af te wegen. Dat maakt het verkeersveiligheidsplan voor hem een aantrekkelijk instrument. Voor bewoners en opbouwwerkers die er in slagen invloed uit te oefenen op de besluitvorming is zo'n plan echter niet minder interessant. Een dergelijke aanpak vergt wel jaren. Vooral in die situaties bewijst het opbouwwerk zijn bestaansrecht als continue faktor in een wijk. Een heel andere manier om meer invloed uit te oefenen als bewonersgroep is het verbreden van de activiteiten: het aanpakken van problemen met achterstand in onderhoud van woningen, het realiseren van buurtvoorzieningen (crèche, speelplaats, park) et cetera.

Daardoor krijg je op meer fronten met de gemeente te maken en versterk je je positie in politiek opzicht. In grotere gemeenten blijkt het warm houden van de contacten met de verantwoordelijke ambtenaren soms veel vrucht af te werpen. Dat is niet een erg structurele, meer een pragmatische aanpak, maar soms met aardige resultaten, vooral als een ambtenaar zich persoonlijk betrokken gaat voelen.

Standpuntbepaling.

Welke aanpak je ook kiest, het blijkt erg belangrijk te zijn om in een vroeg stadium op buurtniveau een standpunt te formuleren. Het is erg onhandig om op dat moment ook al een oplossing voor te stellen. Doe je dat wel, dan kom je vaak

niet verder dan: "Er moet een stoplicht komen". Met goede voorlichting in een vroeg stadium kun je zo'n "gesloten probleemformulering" voorkomen. Een gesloten probleemformulering betekent dat je het probleem formuleert door een oplossing te omschrijven. Een oplossing die echter wel eens heel slecht kan uitpakken en daarom beter niet gerealiseerd

stoplicht. Ook kun je een onwelwillende gemeente in de kaart spelen met een ondoordachte oplossing. De gemeente hoeft niets anders te doen dan de ongeschiktheid aan te tonen van de oplossing die de bewoners voorstellen om van het gezeur af te zijn. Veel opbouwwerkers hebben dan ook behoefte aan een goede voorlichting over de

opbouwwerk en verkeersveiligheid

kan worden. Maar hoe vertel je dat in later stadium weer aan je achterban? Als de bewoners zich hebben uitgesproken voor een stoplicht, dan zullen ze zich niet zomaar gewonnen geven voor een oversteekplaats met een middengeleider zonder

verschillende soorten oplossingen, voor de bewoners, maar ook voor zichzelf. Een eerste uitvloeisel van het PBV-onderzoek is dan ook de productie van een video-band met een reeks verkeerstechnische oplossingen in verschillende situaties. Dat is dan tevens een handig hulpmiddel voor de verkeersconsulenten van de verkeersorganisaties die door opbouwwerkers en bewoners worden ingeschakeld. De band zal voor het eind van dit jaar gereed zijn.

Overzicht voorlichting en ondersteuning.

Een tweede uitvloeisel uit het onderzoek is het toevoegen van onderwerpen aan een informatieklaapper die momenteel wordt samengesteld. In deze klapper nemen we alle voorlichtingsmateriaal over verkeer en nauwverwante onderwerpen op, evenals de ondersteuningsinstanties met hun manier van werken. Deze klapper zal in de loop van 1987 gereed komen. Dat is dan tevens een opvolger van de brochure "Bewonersgroepen en verkeersveiligheidsorganisaties, een handleiding voor samenwerking" die het NIMO in 1984 uitgaf.

dj

Het complete verslag van het onderzoek "Opbouwwerk en verkeersveiligheid, 'n kwestie van middel of doel!" kunt u aanvragen bij het NIMO tegen verzendkosten.

Bewoners hebben eigen procedures

Veel aandacht voor opbouwwerk in dit eerste nummer van 't Kan Verkeren. Na een artikel over het onderzoek over de aandacht voor verkeer in het opbouwwerk, volgt hier een interview met één van de opbouwwerkers die aan het onderzoek meewerkten. Aad Verhey, opbouwwerker in Beverwijk, vertelt hoe hij tegen verkeersveiligheid aankijkt. Niet als doel op zich, maar als middel. Voor opbouwwerkers wellicht geen onthullend verhaal, voor anderen een kijkje in de keuken van een opbouwwerker.

"Voor ik opbouwwerker werd, hier in Beverwijk, was ik "aktivist" in Brabant. In onze kringen was verkeer politiek absoluut niet relevant. In tegenstelling tot bijvoorbeeld gezondheidszorg, arbeidsomstandigheden in bedrijven, arbeidsvoorwaarden et cetera. Over een klup als de ENFB (De Fietzersbond) werd gedacht in termen als wereldvreemd, politiek onrealistisch. Ook in mijn werk als vormingswerker - ik werkte veel met ouderen - was verkeer geen issue, in tegenstelling tot woonlasten bijvoorbeeld."

Verkeer als bindmiddel

"Toen kwam ik in Beverwijk. Er was één organisatie waar-

me ik me kon identificeren: het Woonlastenkomitee, De Doeners. Daarnaast fungeerde er Het Platform, dat waren de Praters. Onder andere over onderwerpen als milieu. De mensen van het Woonlastenkomitee vonden de Platformers maar "rechts" en de Platformers vonden het Woonlastenkomitee erg "links". Als opbouwwerker stond ik voor de taak daar een eenheid van te smeden. Dat is gelukt. Samen vormen die twee klups nu het S.B.O.: Stichting Bewonersoverleg. Vanuit drie wijken, waarin bewonerskomitees actief zijn, worden bestuursleden voor de SBO voorgedragen. Elke wijk kent zijn eigen wijkoverleg. Aan de SBO zijn werkgroepen verbou-

den, waaronder de werkgroep Ruimtelijke Ordening, die een dienstverlenende taak hebben naar de wijkoverleggen. Die werkgroep Ruimtelijke Ordening heeft ook verkeer in haar takenpakket. In principe is de zaak zo georganiseerd dat straatgroepen problemen aandragen en samen met de werkgroep R.O. bekijkt hoe die problemen opgelost kunnen worden."

"Verkeer neemt in dit geheel een bijzondere plaats in: een opbouwwerker is in een aantal dingen geïnteresseerd, vanuit zijn opbouwwerkdoelstellingen. Hij wil dat de bewoners suksessen boeken en dat de bewoners zelf initiatieven kunnen nemen in plaats van achter initiatieven van de overheid aan te hollen. Bij verkeersvraagstukken doen zich daartoe een aantal mogelijkheden voor, mits het vraagstuk op buurtniveau speelt, dus breed wordt gedragen en beleefd. Zo kunnen verkeersvraagstukken gefaseerd aangepakt worden, je kunt klein beginnen. Je kunt bij verkeersproblemen het overleg met de gemeente veel beter beïnvloeden dan bijvoorbeeld bij woonlastenproblemen. De bewoners kunnen veel meer invloed op de agenda uitoefenen. De verschillende fasen in het proces zijn ook goed te markeren. Zeker in de aanvangsfase zijn er kleine suksessen te behalen; en suksessen zijn nodig. Ook voor de andere vraagstukken waar de bewoners mee bezig zijn.

"Een tweede aspekt aan verkeer is het territoriale aspekt: bij woonlasten en onderhoudsproblemen heb je dat niet. Verkeer is dus bij uitstek geschikt voor organisatiebevordering per buurt. Om het mooi te zeggen: bij verkeer

grijpen het territoriale en het categorale aspekt mooi in elkaar. Bij een organisatie van bewoners waar men zich met uiteenlopende zaken bezighoudt, kan verkeer een "bindmiddelfunctie" vervullen. Er wordt immers regelmatig vanuit de werkgroep Ruimtelijke Ordening teruggekoppeld naar de verschillende buurt- en straatcomitees. Bij woonlasten is die terugkoppeling naar dat nivo veel minder logisch, en vanuit de werkgroep gezien ook veel minder noodzakelijk. De structuur van de bewonersorganisatie in Beverwijk heeft zo'n instrument als verkeer nodig."

Is verkeer politiek van belang?

Toch blijft Aad verkeer als politiek irrelevant zien. "Het SBO is op politieke items, zoals woonlasten georganiseerd. Verkeer krijgt zijn politieke lading door z'n relaties met de andere onderwerpen. De werkgroep R.O. opereert in de

interview

chaos van alle andere zaken, in tegenstelling tot een afdeling van de ENFB die daarbuiten staat. Een verkeerswerkgroep die zich alleen met verkeer bezighoudt, gaat ter ziele. Dat hebben we enkele jaren geleden hier al eens meegemaakt." "Door de politieke lading van een aantal onderwerpen die het SBO aanpakt, worden de maatschappijopvattingen van de verschillende betrokkenen belangrijk. Daardoor is een gefundeerde keuze bij overleg met de overheid voor of tegen bijvoorbeeld een projectgroepaanpak bij verkeersproblemen mogelijk. Ik zal een voorbeeld geven: de werkgroep RO houdt zich niet alleen bezig met verkeer, maar ook met milieu en speelgelegenheid. Vanuit een aantal buurten kwamen bij de gemeente verzoeken binnen om speelgelegenheden te realiseren. De gemeente kwam toen

bij het SBO met een voorstel om een projectgroep van ambtenaren, bewoners en deskundigen op te zetten om een Speelvoorzieningenplan te realiseren. Dat voorstel is afgewezen, vanuit de negatieve ervaringen die de bewoners met dit soort projectgroepen in de stadsvernieuwing hadden. Bewoners blijken in zo'n structuur het onderspit te delven door gebrek aan deskundigheid. Dat was de eerste keer dat de werkgroep met politieke vraagstukken te maken kreeg," voegt Aad er nog eens nadrukkelijk aan toe. "De werkgroep wilde wel als representant van de wijken gezien worden, maar niet voor het karretje van de gemeente gespannen worden. Ze besloten om vanuit het wijkenoverleg per buurt een werkgroep te formeren om zelf de inventarisatie van knelpunten en behoeften uit te voeren. Om zich zelf te scholen heeft de werkgroep RO een studiedag bij Stichting Ruimte gevolgd." Het initiatief van de werkgroep had succes: op basis van de nota van het SBO stelde de gemeenteraad fl. 30000,- beschikbaar om naar eigen inzicht te besteden aan speelvoorzieningen.

Van klachten over parkeren tot een 30 km/uur-zone

"Bewoners klaagden over sluipverkeer in hun straat; er

werd één-richtingverkeer ingesteld. Prompt reageerde een naburige straat. Het onderwerp verkeer ging leven in de buurt. Jarenlang opgepotte klachten over parkeerhinder, te hoog groen op straathoeken enzovoorts kwamen eruit. Er werd een buurtgroepje geformeerd om zich hiermee bezig te houden. Er werden steeds ingewikkelde problemen aangedragen, zoals de situering van een bushalte bij een kruising. Op dit moment worden er plannen gemaakt voor een 30 km-zone in een wijk. Dat zoiets gebeurt is onontkenbaar een gevolg van de manier waarop de bewoners en het SBO met verkeer bezig zijn geweest de afgelopen jaren."

Deskundigen

Moet een opbouwwerker verstand van verkeer hebben? Aad vindt van niet: "Je moet als opbouwwerker nauwlettend in de gaten houden of er enige overeenstemming ontstaat onder de bewoners, of in de bewonersgroep, over de oplossingsrichting. Dan pas moet een extern deskundige, een konsulent van een verkeersorganisatie, ingeroepen worden, op de voorwaarden van de opbouwwerker en de bewoners. Als je zo'n deskundige te vroeg binnenhaalt kan er in een latent gepolariseerde groep een deel afhaken omdat die het onderspit delft tegen de groep met de konsulent als getuige-deskundige. Ook zou de extern deskundige het beleid van de groep kunnen gaan bepalen; dat mag nooit

gebeuren. Het bepalen van het beleid mag je de bewoners niet ontnemen. Ook de overheid zou dat niet mogen doen; in een positieve houding van de overheid schuilt levensgroot het probleem van opgelegde procedures van buitenaf. Als bewoners heb je inmiddels je eigen manier van werken ontwikkeld, met zijn eigen tempo. Van het moment dat de overheid ingaat op de wensen van bewoners, is daar geen respect meer voor en haken er ook snel bewoners af. Op dit moment wordt dus die 30 km-zone voorbereid. Doordat de bewoners daar zich al geruime tijd met verkeersproblemen bezighouden - vanuit kleine probleempjes als éénrichtingverkeer - konden ze nu het tempo van de gemeentelijke procedures net bijbenen. Dat is op zich gelukkig; toch worden de rollen nu ineens omgedraaid. De bewoners moeten zich schikken in de overheidsprocedures, het initiatief wordt hen ontnomen en je ziet de afstandelijkheid groeien." Het is natuurlijk ook moeilijk om zo'n situatie te voorkomen. De gemeente kan het planontwerp toch moeilijk in handen geven van de bewoners? Wie zet zich dan in voor het bewaken van de kwaliteit van het eindresultaat? Aad meent dat bewoners, als deskundigen bij uitstek van hun eigen buurt, dat wel kunnen, onder bepaalde voorwaarden als zelforganisatie en begeleiding daarvan. "In Beverwijk is heeft de bewonersorganisatie een voorstel gedaan voor de aanpak van de planvorming. Dat voorstel paste in de opvattingen van het ministerie dat de zaak subsidieert. Maar de gemeente had er wat moeite mee. Uiteindelijk zijn er drie alternatieven ontwikkeld, waarvan de bewoners er een kozen en waarop de "amendementen" hebben ingediend." "De kunst is om de overheid een stap voor te blijven. In deze situatie lukte dat."

Recent uit

Wat het Nationaal Plan voor de Verkeersveiligheid in ieder geval bewerkstelligd heeft, is een stroom van rapporten en onderzoeksverslagen. Wij dragen daar zelf ons steentje aan bij, maar in deze rubriek zullen we aandacht besteden aan de activiteiten van anderen. Voorzover dat voor participatie van belang is. Daarnaast verschijnen er ook regelmatig voorlichtingsbrochures, diaserieën en films. Ook die bespreken we hier.

MOBILITEIT

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft een literatuuronderzoek verricht naar "Verdrongen mobiliteit en angst voor verkeer". In de discussie over subjektieve en objectieve verkeersveiligheid gaat het begrip mobiliteit een steeds belangrijker rol spelen. Want zijn er werkelijk geen problemen als er zich geen ongevallen voordoen? Soms zien verkeerssituaties er zo onveilig uit, dat je als buitenstaander er heel wat onder durft te verwekken dat er ongelukken gebeuren. Maar wat blijkt: er gebeurt nooit wat, misschien wel omdat het er zo onveilig uitziet: iedereen kijkt goed uit. Maar daarmee is de kous niet af voor iedereen. Want als een situatie er zo onveilig uitziet, betekent dat vast ook dat er minder mensen over straat durven. En dat is ook weer niet de bedoeling. De Directie Verkeersveiligheid heeft door de Directie Voorlichting, Documentatie en Bibliotheek laten uitzoeken wat er al bekend is over deze "verdrongen mobiliteit". Het onderzoek wees uit dat er wel een en ander bekend is voor de mate van dreiging die de verschillende groepen weggebruikers ervaren, maar niet in hoeverre dat invloed heeft op hun mobiliteit. Alleen over verminderde mobiliteit van kinderen vind je in de litera-

tuur wat meer informatie: ouders verbieden hun kinderen buiten te spelen of op de fiets naar school te gaan. Het rapport is een verdienstelijke bijdrage aan de discussie. Opmerkelijk is dat een algemene konklusie aan het rapport ontbreekt. Zelfs een aanbeveling voor nader onderzoek vind je niet. Hopelijk komt dat wel, want het feit dat in de literatuur weinig verbanden worden gevonden tussen verkeersdreiging en mobiliteitsvermindering, wil niet zeggen dat dit probleem zich dan ook niet voordoet. Te bestellen: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Voorlichting, Documentatie en Bibliotheek, Plesmanweg 1-6, 2597 JG 's-Gravenhage. Titel: Verdrongen mobiliteit en angst voor verkeer, publikaties bidoc VW, no.8.

ENG OP STRAAT

Vooral vrouwen voelen zich op straat lang niet altijd veilig. Niet omdat het verkeer vlak langs hen raast, eerder omdat er te weinig verkeer in de buurt is. Vrijliggende fietspaden door parken, fiets- en voetgangerstunneltjes zijn de beruchtste voorbeelden. Vooral 's avonds is het eng op straat. De NIROV organiseerde over hierover een studiedag op 10 juni jl. Het verslag is inmiddels gereed. Diverse inleiders hebben het begrip "sociale veiligheid" verder uiteen-gerafeld, onder andere door een onderscheid te maken tussen objectieve en subjektieve onveiligheid(!), criminaliteit tegen personen en tegen voorwerpen te scheiden (vandalisme), de verschillende

situaties die als eng ervaren worden te onderscheiden (openbare ruimte, woningbouw-komplexen), evenals de niveaus waarop de problemen zou kunnen aanpakken. Een van de mogelijkheden om het probleem aan te pakken ligt op het niveau van de inrichting van de openbare (en verkeers-)ruimte. Er zijn nogal wat raakvlakken met verkeer, verkeersveiligheid en participatie bij herinrichting. Bestellen bij: NIROV, Den Haag: 070-469652 (mevr. M. Tromp). Titel; Verslag studiedag Sociale Onveiligheid. Kosten fl.25,- (excl. porto). In een volgend nummer van 't Kan Verkeren komen we op dit onderwerp terug.

DREMPELS IN DE STADSVERNIEUWING

"Het verdient ten eerste aanbeveling dat men bij de besluitvorming op de hoogste planniveau's zich meer rekenschap geeft van de consequenties voor de verkeersveiligheid." We hebben het hier over stadsvernieuwing en we citeren een rapport van het stedenbouwkundig bureau Ir. F.J. Zandvoort. Zandvoort voerde in het kader van het Nationaal Plan Verkeersveiligheid in opdracht van de Directie Verkeersveiligheid een onderzoek uit naar de problemen van verkeersveiligheid in de stadsvernieuwing. Het Ministerie stort immers een bijdrage in het stadsvernieuwingfonds om de verkeersveiligheid in stadsvernieuwinggebieden te bevorderen. Wordt dat geld goed besteed? Niet helemaal, om het uitputtende verslag van het stedenbouwkundig bureau in twee woorden samen te vatten. De belangrijkste oorzaak zit 'm in de planning van het stadsvernieuwingproces. Besluiten over stedenbouwkundige en infrastructurale maatregelen die in een vroeg stadium van het proces worden genomen, worden niet op hun consequenties voor de verkeersveiligheid getoetst. Dat gebeurt pas in een veel later stadium. "Opvallend is dat op het hoogste planniveau geen sprake

is van maatregelen ten behoeve van de verkeersveiligheid. De verklaring hiervoor is dat door de indirectheid van de relatie tussen beslissingen op dat niveau en de verkeersveiligheid een inzicht ontbreekt in de gevolgen van het een voor het ander." Eenvoudig samengevat: verkeersveiligheid is een sluitpost in het plan- en ontwerpproces van de stadsvernieuwing.

Te bestellen bij: Bureau voor stedenbouw Ir. F.J. Zandvoort bv, postbus 45, 3340 AA Hendrik Ido Ambacht, 01858-16922. Titel: Verkeersveiligheid in stadsvernieuwinggebieden. Kosten fl. 45,- inclusief verzendkosten. Op dit onderwerp zullen we in een komend nummer van 't Kan Verkeren uitgebreid terugkomen.

ONVERSCHILIGHEID EN VERKEERSONVEILIGHEID

Het Instituut voor Toegepaste Sociologie ITS deed in opdracht voor de Raad voor de Verkeersveiligheid een onderzoek naar de vermeende onverschilligheid bij de bevolking voor de verkeersveiligheid. De conclusies uit dit onderzoek verwerkte de Raad in haar advies "Het Verschil" aan de staatssecretaris. Kort samengevat komt het ITS-rapport volgens ons op het volgende neer:

- Onverschilligheid jegens verkeersveiligheid komt vooral voort uit machte loosheid. Het verkeer zoals het nu is georganiseerd heeft een bepaalde hoeveelheid onveiligheid structureel in zich. Individuen voelen zich

daar machteloos tegenover. Dat geldt zowel voor weggebruikers, politie als overheid.

- Uit die onverschilligheid vloeit een steeds individueler, zeg maar egoïstischer verkeersgedrag voort. Of dat gedrag werkelijk tot meer onveiligheid leidt, blijft in het ongewisse. Wel is het zo dat de verkeersleefbaarheid afneemt, de beleving van het verkeer wordt negatiever.
- Over de manier waarop je op verkeersgedrag kunt inspelen, geven de onderzoekers drie richtingen aan:
 - * Je moet de verkeerssituatie zo inrichten (regels, borden, infrastructuur) dat die aansluit op de eigen ervaringen van mensen. Hierbij constateren ze overigens wel knelpunten bij politie (desinteresse voor verkeersveiligheid bij jonge agenten), justitie (experimenteerangst) en gemeentebedrijven (geldgebrek).
 - * Over de mogelijkheden van educatie blijven de onderzoekers vaag, behalve over de zinvolheid van verkeerseducatie in het voortgezet onderwijs. Zij wijzen erop dat propaganda geen effectief middel is om gedrag te beïnvloeden, maar zij wijzen het niet helemaal af. Het zou een taak kunnen vervullen bij kennis overdracht.

In haar advies aan de staatssecretaris doet de Raad drie aanbevelingen

- meer en systematische verkeerseducatie, vooral in de vorm van voorlopig rijbewijs, strafpuntensysteem en doeltreffender handhaving;
- verdere uitbreiding van de zogenaamde regionalisatie van het verkeersveiligheidsbeleid (uitbouw Regionale Organen Verkeersveiligheid);
- instellen van een Stimuleringsfonds om gemeenten van voldoende middelen te voorzien om hun beleid uit te voeren.

Opdracht aan de lezer: zoek de verschillen! →

EEN VEILIGER BUURT, brochure en diaserie van ANWB

Enkele maanden geleden bracht de ANWB -gesponsord door het Verkeersveiligheidsfonds - de brochure Een Veiliger Buurt uit. De brochure is een "vertaling" voor leken van de uitgave Aanbevelingen Stedelijke

Verkeersvoorzieningen (ASVV) van het Studiecentrum Verkeerstechniek. Het is een zeer verzorgde uitgave, met veel aandacht voor leesbare tekeningen. Voor 48 oplossingen worden duidelijke perspektief-tekeningen van de oude en van de nieuwe situatie en een plattegrond gegeven. Daarnaast wordt in tekst veel uitgelegd over verkeerstechniek in redelijk begrijpelijke taal. Ook hoe je bezwaar kunt maken tegen plannen van de overheid wordt in kort bestek uit de doeken gedaan. Sommige zinsneden zoals over de nadelen van verkeersdrempels zullen niet bij iedereen in goede aarde vallen, maar over het algemeen genomen is de brochure een aanvulling op het bestaande voorlichtingsmateriaal. Jammer is wel dat een zoekstelsel bij de maatregelenpagina's ontbreekt. Voor de brochure is grote belangstelling, meldt de ANWB. Wij hoorden berichten dat ook veel ambtenaren interesse tonen. (Hopelijk lezen ze de echte ASVV ook nog eens.)

Te bestellen: de brochure kan gratis worden afgehaald op de ANWB-kantoren, of tegen verzendkosten worden besteld bij het hoofdkantoor in Den Haag. Diaserie: op de Verkeers-technische Leergangen in de RAI in september presenteerde de ANWB een diaserie die de brochure moet begeleiden. De

diaserie is te huur (fl 50,-) en te koop (fl 275,-) bij de ANWB. Van de diaserie is ook een videoregistratie gemaakt. Deze videoband is te koop bij de ANWB (VHS, Betamax, VCC: fl 75,- en U-matic fl 170,-). Inlichtingen over brochure en diaserie: ANWB, postbus 93200, 2509 BA 's-Gravenhage, 070 - 264426.

30 KM PER UUR; TWEE BROCHURES EN EEN DIASERIE.

Komitee 50 is te veel. Zowel het Komitee 50 IS TE VEEL als Veilig Verkeer Nederland hebben voorlichtingsmateriaal geproduceerd over de 30 km/uur-regeling. Het Komitee 50 IS TE VEEL, een samenwerkingsverband van Stop de Kindermoord, de Voetgangersvereniging VBV en de Fietsersbond, presenteerde een half jaar geleden op een studiedag van de VBV een diaserie over de 30 km/uur-regeling. De serie laat zien waarom een snelheid van meer dan 30 km per uur in de bebouwde heel vaak onverantwoord is. Hoe hoger de snelheid van een auto is, hoe langer de remweg is en hoe

bij 50 km/uur aandacht voor de rijweg

bij 30 km/uur ook aandacht voor kinderen op de stoep

(Komitee 50-is-veel)

hoger de botssnelheid. Hierdoor gebeuren er meer ongelukken bij snelheden boven de 30 km/uur en is ook het letsel veel ernstiger dan bij lagere snelheden. De diaserie laat zien welke maatregelen zo'n lagere snelheid kunnen bewerkstelligen: drempels, knikken in de rijrichting, versmallingen. Een kleine begeleidende brochure van 15 pagina's geeft aanvullende informatie, onder andere over de wettelijke regelingen en de namen van gemeenten die al 30 km-straten en -zones hebben gerealiseerd. Verder bevat de brochure ook informatie over de gevolgen van het invoeren van een 30 km-maatregel voor fietsers, voetgangers, openbaar vervoer (de bus kan er best door!), en het parkeren.

De diaserie is te leen bij alledrie de participanten in 50 IS TE VEEL, ook op verschillende videosystemen. De brochure is bij hen eveneens verkrijgbaar.

Stop de Kindermoord, 020 -826322

Fietsersbond, 03480 - 16250
Voetgangersvereniging, 070 - 471501.

Veilig Verkeer Nederland
Veilig Verkeer Nederland bracht ook een brochure uit over de nieuwe maatregel. Deze brochure ziet er iets anders uit. Eenvoudig gezegd: de brochure van VVN behandelt in 24 pagina's hetzelfde als het Komitee 50 IS TE VEEL in haar diaserie en brochure samen. Per onderwerp is de informatie van VVN beknopter en vooral ook technischer. De brochure bevat ook een aantal

verduidelijkende foto's en tekeningen.

Te bestellen bij VVN, Utrechtseweg 79, Hilversum, 035 - 11441. Kosten f 2,50 exclusief verzendkosten.

Bestellen:

Het Verschil, bij de Raad voor Verkeersveiligheid, Plein 2B, 2511 CR 's-Gravenhage, 070 - 924181; Onverschilligheid jegens Verkeersveiligheid bij het ITS, Graafseweg 274, 6532 ZV Nijmegen.

WAT DOET HET PBV

Het PBV (Projekt Bewonersparticipatie Verkeersveiligheid) wil de ondersteuning verbeteren van bewoners die het verkeer in hun wijk veiliger willen maken. Die bewoners worden ondersteund door de Fietzersbond, de Voetgangersvereniging, Stop de Kindermoord en Veilig Verkeer Nederland met technische adviezen en bij onderhandelingen met de gemeente. Opbouwwerkers ondersteunen bewoners bij het organiseren van allerlei activiteiten, ook bij acties voor veiliger verkeer.

verkeersorganisaties

De afstand - zowel letterlijk als figuurlijk - tussen bewonersgroepen en verkeersveiligheidsorganisaties blijkt vaak te groot voor een optimale ondersteuning. Het PBV helpt de verkeersorganisaties om hun ondersteuningswerk te verbeteren, onder andere door het organiseren van een periodiek overleg voor de verkeersconsulenten van de verschillende organisaties om kennis en ervaring uit te wisselen.

opbouwwerk

Meer dan driekwart van de opbouwwerkers hebben regelmatig met activiteiten van bewoners op verkeersgebied te maken. Toch hebben ze te weinig kennis om die bewoners optimaal te kunnen begeleiden. Op verkeersgebied gaan de ontwikkelingen immers heel snel. Ook daaraan gaat het PBV wat doen. Voornamelijk door een evaluatie van een aantal praktijksituaties waarin opbouwwerkers aan verkeersproblemen gewerkt hebben. Die evaluatie zal informatie opleveren hoe de ondersteuning van opbouwwerkers kan verbeteren.

overheid

De meeste gemeenten in ons land voeren nog geen specifiek beleid op het gebied van de verkeersveiligheid. De inbreng van bewoners op verkeersgebied laat veel te wensen over. Het PBV voert een inventarisatie uit naar de tot nu toe meest gebruikelijke en meest succesvolle participatie-methoden. Evaluatie hiervan zal leiden tot algemene aanbevelingen.

informatie

Het PBV zet een documentatiesysteem op om bewoners, opbouwwerkers en verkeersconsulenten op de hoogte te houden van alle hulpmiddelen en ondersteuningsmogelijkheden: films, brochures, cursussen, adressen en informatie over verkeersorganisaties, opbouwwerk en adviesburo's.

waarom doet het PBV dit

De organisaties die in het PBV samenwerken vinden het belangrijk dat bewoners meer invloed krijgen op de inrichting van hun woonomgeving. De woonomgeving bepaalt voor een belangrijk deel de kwaliteit, de leefbaarheid van een wijk. Beroerde straten moeten verbeterd worden. De bewoners weten vaak heel goed wat er mis is met de inrichting van hun straat. Daarom moeten gemeenten in hun beleid meer ruimte bieden voor de invloed van bewoners, voor bewonersparticipatie.

adressen van de participanten van het PBV:

- Fietzersbond ENFB, Havenstraat 13, 3441 BH Woerden, 03480 - 16250
- Stop de Kindermoord, 1e Nassastraat 5, 1052 BD Amsterdam, 020 - 826322
- Voetgangersvereniging VBV, Bezuidenhoutseweg 121, 2594 AD Den Haag, 070 - 471501
- Veilig Verkeer Nederland, Postbus 287, 1200 AG Hilversum, 035 - 11441
- Platform Opbouwwerk, Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag, 070 - 521354
- NIMO, Havensingel 8, 5211 TX Den Bosch, 073 - 137295

**KORTING OP RIJKSBIJDRAGE ONGEWENST,
MAAR NIET VAN DE BAAN**

De korting van 125 miljoen gulden op de rijksbijdrage sociaal-cultureel werk gaat waarschijnlijk geheel door. Aanvankelijk zag het er naar uit dat de Tweede Kamer de voorgestelde bezuiniging tot ongeveer de helft zou terugbrengen, doch CDA en PvdA werden het niet eens in het vinden van alternatieven voor de bezuiniging. De stemmingen over de WVC-begroting vinden omstreeks eind november plaats.

De "Samenwerkende organisaties voor behoud van kwaliteit van leven in stad en buurt" (waarin wordt deelgenomen door werknemers- en werkgeversorganisaties, Gamma, het Jeugd- en Jongerenwerk, Plaatselijk Vormingswerk en Platform Opbouwwerk) hebben de fracties van CDA en PvdA opgeroepen om het overleg over mogelijke alternatieven te heropenen en wegen te vinden de WVC-begroting alsnog te amenderen. De plaatselijke actiecomité's zijn, als vervolg op de landelijke manifestatie van 22 oktober jl. op het Malieveld, opgeroepen om opnieuw leden van de Tweede Kamer in hun regio te benaderen om de bezuinigingen tegen te houden. Ook wordt hen gevraagd de eigen gemeentebesturen en/of wethouders te bewegen (eventueel via de politieke lijn) aan de Tweede Kamer duidelijk te maken welke schade de bezuinigingen zullen berokkenen.

Door het opbouwwerk worden plaatselijk diverse acties gevoerd om de bewonersondersteuning te handhaven. Ook de op landelijke manifestatie op het Malieveld waren bewoners en opbouwwerkers ruim vertegenwoordigd. In de drukbezochte "opbouwwerk-straat" werd aan de hand van posters, panelen, schriftelijk materiaal en video's een beeld gegeven van talrijke uitvoerende projecten op het gebied van onder meer de stadsvernieuwing, milieu, werkgelegenheid, buurteconomie, wao, anti-racisme, huishoud-economie en lokale omroep. Op 22 oktober werd in De Volkskrant een (door de diverse plaatsen gefinancierde) pagina-grote advertentie geplaatst, waarin ruim duizend bewonersorganisaties, comité's en wao-belangengroepen de leden der Staten Generaal vragen om "Reële ruimte voor opbouwwerk".

Dat de vermindering van de rijksbijdrage echter niet voorbij gaat aan het lokale opbouwwerk, blijkt op de voorhand al uit voorstellen tot bezuinigingen op het opbouwwerk in Amsterdam, Alkmaar en Beverwijk (waarover in dit nummer meer).

**HERWAARDERING VOOR HET OPBOUWWERK
DOOR AMBTELIJK TOPAPPARAAT**

In het eerste Sociaal en Cultureel Rapport (1974) werd uitvoerig stilgestaan bij de positieve rol van het opbouwwerk. In weerwil van de kritische geluiden van de knelpuntennota (1974) en de dissertatie van Bram Peper (1972), werd gesteld dat de eerstelijns opbouwwerker een belangrijke rol in het proces van toenemende participatie kon gaan spelen. Vele tienduizenden pagina's analyse liet het Sociaal en Cultureel Planbureau vervolgens op de wereld los zonder nog ooit van het opbouwwerk te reppen. Oplossingen voor een stagnerende verzorgingsstaat, nieuwe arrangementen of participatie in een verbeterd beleid werden elders gezocht.

In het recente Sociaal en Cultureel Rapport 1986 keert deze think-tank op haar schreden terug. In het hoofdstuk Participatie en Beleid passeren

vernieuwingspogingen voor het maatschappelijk bestel de revue. Noch herstructurering van binnenuit, noch sociale bewegingen bieden voldoende perspectief op betere betrekkingen tussen burger en staat. En dat er dringend iets moet gebeuren staat volgens het S.C.P. buiten kijf. Het uitblijven van veranderingen gaat vooral ook ten koste van met name die burgers welke de beschermende hand van de overheid behoeven. In de slotconclusie van de analyse over beleid, bestuur en participatie heet het thans aldus:

"Het opbouwwerk zou een grotere bemiddelende rol kunnen spelen in de relaties tussen groepen actieve bewoners en overheidsinstanties. Waar deze relaties thans vaak minder dan voorheen gepolitiseerd zijn en het meer om materiële belangen en concrete projecten gaat worden nieuwe mogelijkheden gezien voor een professionele inbreng van deze in de verdrukking geraakte werksoort." (blz. 426-427).

De terreinen van zelfbeheer in gebouwde omgeving en belangenbehartiging van uitkeringsgerechtigden worden als voorbeelden genoemd.

Interessanter nog zijn de suggesties van het S.C.P. om meer ruimte te geven aan niet-overheidsorganisaties met de facto publieke verantwoordelijkheden. Niet alleen verwacht het S.C.P. vernieuwing door het actief bijwerken van netwerken en leggen van combinaties tussen overheid, markt en sociale gemeenschappen, maar ook gaat het

"om het vinden van arrangementen, waarin de gemeenschappelijke actie van belanghebbende particuliere organisaties bijdraagt aan het bereiken van collectieve doeleinden in de maatschappij. De ideeën over dergelijke arrangementen zijn vaak nog betrekkelijk abstract. Ze kunnen niettemin de richting wijzen naar oplossingen van de bestuurlijke problemen van de verzorgingsstaat, die in termen van verschuivingen tussen staat, markt en gemeenschap niet gevonden worden" (blz. 427).

Kortom, opbouwwerk als voorziening voor maatschappelijke vernieuwing wordt hiermee geherwaardeerd. Eindelijk eens goed nieuws uit Rijswijk, nu nog de guldens om de verwachtingen waar te maken.

H. Broekman. Sociaal en Cultureel
Rapport 1986, Staatsuitgeverij, Den
Haag 1986, 500 blz., f. 47,50.

OPBOUWERK MEER DAN INSTRUMENT IN HANDEN VAN BEWONERS

10 oktober jl. discussieerden een 45-tal uitvoerende werkers over het beroepsprofiel opbouwwerk. Op de door de sectie opbouwwerkers van de NOW georganiseerde discussiedag, werd met waardering gesproken over het feit dat er nu een profiel op tafel lag wat de grenzen van het beroep aangaf en waarmee naar de opleiding toegewerkt zou kunnen worden. Met name was men tevreden over de geformuleerde kerntaken van het opbouwwerk; de sociaal-organisatorische-, de strategische- en de educatieve ondersteuning. De laatstgenoemde kerntaak de voorwaardenscheppende taken kreeg kritiek, omdat niet duidelijk was, wat daarbinnen aan bewonersgroepen toevallt en wat aan het opbouwwerk zelf. Eveneens was er commentaar op de paragraaf algemene kwalitatieve aspecten. De passage dat bij vaardigheden de nadruk ligt op het ambachtelijke kunnen werd door vele aanwezigen afgekeurd. Opbouwwerk is een professioneel beroep, stelden deelnemers. Gezien de situaties waarin het uitgeoefend wordt is er een gedegen opleiding nodig. Ambachtelijk en in de praktijk leren zou werk(st)ers in

situaties plaatsen waar men niet tegen opgewassen is.

De reeds jaren gebezigde formulering: opbouwwerk is een instrument van en voor bewoners werd te summier gevonden om aan te geven hoe opbouwwerk als beroep opereert. Vele werkers stelden dat opbouwwerk in haar werksituatie een eigen verantwoordelijkheid heeft die anders kan liggen of verder kan gaan dan die van een bewonersgroep.

Die eigen verantwoordelijkheid bijv. aandacht hebben voor en aandacht vragen (van bestuurders, bewoners, dienstverleners) t.a.v. problemen waar geen (bewoners)groep zich om bekommert behoort tot opbouwwerk en schetst juist het professionele van het beroep, zo stelden werkers. Op zich is dit geen spectaculaire ontwikkeling maar een dergelijke unanieme uitspraak geeft weer hoe uitvoerende opbouwwerk(st)ers tegen hun werk aankijken en dat zij vinden dat opbouwwerk een beroep is.

T. de Graauw

Bij presentatie publicatie Maarten Snel:

VAN GILS/HILLMAN/KRAAIJEVELD IN NETWERKPERSPECTIEF

Rond het uitkomen van Maarten Snel's publicatie over "de netwerkbenadering" organiseerde de WONN op 6 oktober een presentatie-bijeenkomst, waarbij het eerste exemplaar werd uitgereikt aan het CDA-Tweede Kamerlid J. Kraaijeveld-Wouters, Oud-Staatssecretaris van CRM met opbouwwerk in portefeuille. Eveneens present waren, als inleider, Prof. Van Gils en de opbouwwerk-coördinator Jaap Hillman, beide uit het Groningse; e.e.a. onder leiding van Tj. Hettinga, die - uniek - een part-time Wethouderschap in een Friese Gemeente combineert met het docentschap opbouwwerk.

Van Gils relativeerde in zijn inleiding de bijdrage die organisatiekunde aan opbouwwerk zou kunnen bieden enigszins: de tachtiger jaren staan dan wel bol van "management", "organisatie", "planning" en "no nonsense", maar dat is eenzijdige nonsense.

Die flinke taal verhult zijns inziens nogal wat het werkelijke kenmerk van de tachtiger jaren is, te weten een enorm zoekproces en een breukvlak met het verleden.

Het "goed runnen van een zaak", ook in het welzijnsveld vergeleek hij met het jongleren met drie ballen tegelijk in de lucht: een balletje staat voor "kwaliteit", een balletje voor het recht, de toegang tot de dienstverlening en het laatste balletje voor het "kostenplaatje".

Binnen het welzijnsveld heeft de nadruk altijd zeer sterk gelegen op de kwaliteitsvraag, ook wel op de (politieke) vraag wie nou recht heeft op een bepaalde voorziening, maar veel minder op de "kostenvraag".

Nu die meer aan de orde is, blijkt de beleefdheid groot, zoals blijken mag uit het "na U" bij allerlei bezuinigingen.

De hoogleraar bepleitte het benúttten van de beperkingen in plaats van het eindeloos bivakkeren in "defensieve netwerken": stel de "essentie" vast van de kracht van je organisatie en zet vandaar strategie uit, profileer die eigen essentie, accepteer onzekerheid en bied een helder beeld aan overheid, klanten en buitenwereld.

As voorbeelden van hoe het niet moet noemde Van Gils o.m. de Rechtshulp: een grote stroom van aanvragen, qua subsidie weinig geschaad, maar toch naar buiten het beeld wekken dat "alles moet kunnen" en dat de "grens van het inleveren" bereikt is.

Ook de Nationale Ziekenhuis Raad roept om de vijf minuten dat de grens bereikt is. Men ontloopt keuze-vragen, aldus de inleider, ook nog eens wijzend op de CHLO (herstructurering landelijke welzijns-organisaties).

De alom te bepleite inschakeling van Public Relations-adviseurs schatte hij niet hoog in: fictie. Wel relevant achtte hij de "marketing van dienstverlening": een interessant hulpmiddel ook om af te komen van het uitsluitend denken in termen van de "eigen methode", maar veeleer de "vraag van de klant" centraal te kunnen stellen.

"Geen moed Vist ook"

Jaap Hillman vergeleek de huidige situatie in het welzijnswerk met de Afsluiting van de Zuiderzee. De vissers waren tegen en riepen "we gaan met z'n allen voor het gat liggen", het hielp niet. Maar op een van de botters stond ook "Geen moed vist ook": doorgaan dus met vissen. Voor verhoging van effectiviteit en doelmatigheid bij het bedrijfsleven te rade gaan: was het in de 60-er jaren de democratisering die beeldkleurend was, was in de jaren zeventig het motto "naast de klant" te gaan staan, in de jaren tachtig is het de wat kleurlozer nominatie van de opbouwwerker als "organisatie-adviseur": zo heeft elke tijd zijn eigen termen. Hij herinnerde ook aan de Probleem-Project-Methode van de WONN en de kritiek daarop van de Frankfurter Schule-richting. Wie vandaag kennis neemt van de "beleidslevencyclus" van P. Winsemius leest in feite een moderne uitgave van de PPM. Opbouwwerk blijft een razend moeilijk vak, toe te passen in complexe situaties. Het boekje van Koos Vos over netwerken vorig jaar was al een signaal.

Welzijnswerkers hebben moeite met de veronderstelde waardevrijheid van bepaalde begrippen-apparaten die hulpmiddelen vormen: zij missen dan de bezieling, de ideologie, de ethiek. En - wat tartend in dit gezelschap - poneert Hillman dat waar vroeger de bewoners de opdrachtgever van de opbouwwerkers waren, dat nu de overheid is: ze zijn "zetbaas" geworden. Hij rondde zijn betoog af met enkele opmerkingen over het zojuist uitgekomen boekje: het verhelderende van het netwerk-begrip dat tijdelijkheid duidelijk maakt. Daarnaast vond hij de toegankelijkheid van het boek voor groepen gering: weinig inzichtelijk.

Kraaijeveld: geen restauratie

Voorzitter Tjebbe Hetinga verleende daarna het woord aan Mevrouw J. Kraaijeveld-Wouters, maar niet eerder dan eerst wat bestraffend in te gaan op Jaap Hillman's opgegooide balletje als zou thans de overheid de opdrachtgever van de opbouwwerker geworden zijn. Het CDA-Kamerlid moest volgens de regie ingaan op de beide inleiders en sloot daarbij aan bij Van Gils inzake de "no nonense": er moet geen restauratie-beleid komen, terug naar vroeger moet niet; het bestaan van een sociaal-culturele infra-structuur achtte zij daarbij van groot belang. Het blijft moeilijk, aldus het Kamerlid, om vanuit de "zachte" sector met "harde" producten bezig te zijn, het harde te presenteren: de resultaten. "Maar" zo zei zij bemoedigend: "U krijgt er steeds beter grip op". Van belang is in het huidige tijdsgewricht: ben je in staat te kiezen, prioriteiten te stellen en van daaruit de waarde te laten zien, waarin de burgers centraal staan.

Niet alleen de klanten, maar ook de overheid moet vinden dat zij "er baat bij heeft". In intermediaire functies van welke aard dan ook gaat het niet alleen om een "verkoop"-techniek: de politiek moet telkens opnieuw overtuigd worden, vanuit heldere prioriteiten die je zelf duidelijk aangeeft. Wanneer het dan nog niet zou lukken, zou volgens Mevrouw Kraaijeveld - ook de scheepvaart induikend - het adagium moeten zijn: "Vechtend ten onder Vurend uit alle monden". Maar hoezeer de zaak van alle welzijnsgebeuren thans ook in de "vuurlinie" ligt, gaf zij tevens aan dat er een aantal Tweede Kamerfracties is dat de waarde van dit werk wel degelijk erkennen.

In de afsluitende "forum-discussie" werd o.m. ingegaan op Jaap Hillman's notie inzake het "opdrachtgeverschap" in het opbouwwerk. Citerend uit het Handboek Gemeenteraadsliden stelde een van de aanwezigen: "De overheid bepaalt wel dát er toneel gespeeld wordt, maar niet wát er gespeeld wordt". Mevrouw Kraaijeveld-Wouters kreeg uiteraard enige (onvermijdelijke) vragen over de bezuinigingen te beantwoorden. Zij reageerde voorts positief op de gedachte dat het toch zot is dat "optisch" bepaalde WVC-onderdelen voor bepaalde zaken heten te staan, terwijl dat maar ten dele het geval is; en dat bepaalde directies alleen maar bepaalde "ambachten" inzetten voor de verwezenlijking van hun beleidsdoelen en andere even nadrukkelijk niet. Het Kamerlid vond het hoog tijd dat de politiek door dit soort toedelingen "heen kijkt" en daar conclusies uit trekt.

De beperkt gehouden - maar geanimeerde - bijeenkomst werd door Tjebbe Hettinga afgerond met het aanbieden van een bloemetje aan Maarten Snel.

Wil van de Leur

HET PROJECT PATIENTEN BELANGEN ORGANISATIE NOORD-NEDERLAND

Als een gezamenlijk initiatief van noordelijke patiëntenbelangengroepen, het opbouwwerk in Groningen en Leeuwarden, de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland en de Landelijke werkgroep 2000 is een projectplan opgesteld voor een organisatie die de patiëntenbelangenbeweging moet gaan versterken en verbreden. Aanleiding hiertoe was het toenemend aantal verzoeken om advisering, begeleiding en faciliteiten van de zijde van patiëntenbelangengroepen aan lokale en regionale instellingen voor opbouwwerk. Wegens gebrek aan menskracht en middelen kon men niet tot nauwelijks aan deze verzoeken voldoen. Vandaar nu het initiatief te komen tot een Patiënten Belangen Organisatie, met als doel:

- a. het ontwikkelen, toetsen en verspreiden van algemeen bruikbare inzichten, werkwijzen, hulpmiddelen en instructies;
- b. het vervaardigen en overdragen van een algemeen toepasbaar ondersteuningsmodel voor opbouwwerk met patiëntenbelangengroeperingen;
- c. het opzetten van een stedelijk en provinciaal ondersteuningsexperiment, respectievelijk in Groningen en Friesland ten behoeve van de ontwikkeling en toetsing van het onder a. en b. genoemde.

Het project zal voor drie jaar gaan lopen en behoeft een subsidie van het ministerie van W.V.C. van zo'n 300.000 gulden.

In het projectplan van augustus 1986 wordt een beeld geschetst van de opkomst van de patiëntenbelangenbeweging, de problemen en positie. Genoemde groepen zijn te beschouwen als consumentenorganisaties op het terrein van de gezondheidszorg. Zij representeren het belang van de patient/gebruiker en vormen als zodanig een nieuwe actor binnen het bestaande netwerk c.g. krachtenveld rondom de gezondheidszorg. Het is echter een rijk geschakeerd gezelschap, veelal nog zwak ontwikkeld en met concurrerende opvattingen. Een aantal factoren is medebepalend voor hun (zwakke positie):

1. de groepen hebben als vertrekpunt de zwakke, afhankelijke positie van de patient/gebruiker;
2. het specifieke karakter van medische consumptie- een vorm van dwangconsumptie met intieme en als bedreigend ervaren kenmerken - roept specifieke problemen op bij het mobiliseren en organiseren van een achterban;

3. men ziet zich geplaatst tegenover een "machtige" tegenspeler: de gezondheidszorg is een sterk geprofessionaliseerde bedrijfstak, die met gevoelig materiaal werkt, een geringe geneigdheid tot verandering vertoont en nauw verweven is met de gezagsstructuur in de samenleving.

De overheid, het Ministerie van W.V.C., is overgegaan tot het formuleren van een zgn. patiëntenbeleid. In de nota "Patiëntenbeleid" wordt een aantal beleidsdoelstellingen geschetst die de privaatrechtelijke positie van de patient moeten versterken. Daarvoor is nodig een toenemende participatie van de kant van de patienten. En hier liggen aanknopingspunten voor het opbouwwerk. De nota gaat dan ook verder en toetst het nieuwe werkveld aan de doelstellingen van het opbouwwerk zoals door de WONN geformuleerd. Ondersteuning van patientenbelangenverenigingen valt binnen de grenzen van wat het opbouwwerk voor ogen staat: het is gericht op probleemoplossing; het is gericht op het versterken van het probleemoplossend vermogen van de doelgroep; en het is gericht op het opbouwen van een steviger positie in het netwerk van betrokkenen. Ook toetsing aan de werkopvattingen van het opbouwwerk levert een positief beeld op: het opbouwwerk heeft een onafhankelijke positie t.o.v. de gezondheidszorg; heeft jarenlange ervaring met het ondersteunen en begeleiden van groepen; de eigenheid en zelfstandigheid van de groepen staat centraal en het opbouwwerk beschikt over een netwerk van nuttige contacten en relaties. Ook methodisch kan het opbouwwerk de nodige bijdragen geven.

Ontwikkelingen in het noorden

In Groningen en Friesland ontstaan steeds meer plaatselijke patientenbelangengroepen. Een aantal belangrijke algemene groepen worden ondersteund door de Stichting Delta in Groningen, het provinciaal begeleidingsorgaan Probe en in Friesland door het COL. De ondersteuning geschiedt echter grotendeels door derdejaars stagiaires opbouwwerk van de Agogische Academie Friesland. Tezamen met de AVP-werkgroep, Patiëntencontact Meppel en de WONN zijn bovengenoemde groepen en instellingen verenigd in het Noordelijk Overleg Algemene Patiëntenbelangen (NOAP). Bij de WONN is men in 1984 gestart met een project Opbouwwerk en Gezondheidszorg gericht op de introductie en vormgeving van de functie opbouwwerk op het terrein van de patientenbelangenorganisatie. Rondom dit project is een gemêleerd samengestelde kadergroep ontstaan met regionale en lokale vertakkingen en de nodige relaties met groepen en instellingen in het land.

Het PBO-project is er nu op gericht: a. het consolideren en verder uitbouwen van de positie en activiteiten van patientenbelangengroeperingen in het Noorden; b. systematisch vormgeven aan opbouwwerkondersteuning van patientenbelangengroepen, op een wijze die generaliseerbaar is en overdraagbaar is in de vorm van een landelijk bruikbaar ondersteuningsmodel. Hiervoor moet nu een projectorganisatie in het leven worden geroepen, bestaande uit een bestuur, een adviescommissie, een stuurgroep en uitvoerende werkers. De subsidie wordt aangevraagd voor twee full-time opbouwwerkers, een 75% formatieplaats methodiekontwikkeling/projectcoördinatie en een 40% formatieplaats administratieve/secretariële ondersteuning.

Nadere informatie bij de WONN,
De Jerden 9, 9202 VK Drachten,
tel. 058-152974.

OPBOUWWERK IN AMSTERDAM ERNSTIG IN DE PROBLEMEN

Vanaf 1 januari 1987 zal Amsterdam het zonder opbouwwerkers voor de Amsterdamse buurten moeten doen. Dat was de boodschap die wethouder Wildekamp (PvdA) eind september mededeelde aan het bestuur van de Stichting Wijkopbouw Amsterdam. Hieronder geeft Yvon Driehuis een impressie van het gesprek met de wethouder en de reacties daarop. Verderop in deze M.O. de resultaten van een bliksemenquête onder 23 wijkopbouwwerkers en een interview met Jan Hoefslout, wijkopbouwwerker in de Bijlmermeer.

Op donderdag 22 september jl. heeft het SWA-bestuur een gesprek gehad met wethouder Wildekamp.

In een brief aan de wethouder waren van tevoren een aantal gesprekspunten aangedragen waar het bestuur meer duidelijkheid over wilde. Binnen de SWA was de mening gegroeid dat er voor een centrale werkgever geen toekomst meer was. Opbouwwerkers zouden aangehaakt moeten worden bij de wijkopbouworganen en rechtstreeks in dienst komen bij de vrijwilligersbesturen.

Het stedelijk bureau zag voor zichzelf nog een toekomst weggelegd als steunpunt voor opbouwwerkers en wijkorganen t.b.v. de stedelijke belangenbehartiging, ondergebracht bij het nog op te richten stedelijk steunpunt wonen (op initiatief van het toernmalig gemeenteraadslid Wildekamp is een motie aangenomen, die ervan uitgaat dat een aantal stedelijke instellingen op het gebied van het wonen moet fuseren).

In het gesprek werd ons door de wethouder al gauw duidelijk gemaakt dat we één en ander niet goed hadden begrepen. Doordat er overal stadsdeelraden worden geïnstalleerd, zal het in Amsterdam allemaal fantastisch gaan. Stedelijk is er echt niets meer te beslissen, dus hoeft er ook niet tegen geageerd te worden. Alleen het OBASA mag blijven bestaan, omdat op het gebied van de volkshuisvesting nog wel het een en ander stedelijk te beslissen blijft.

Na drie kwartier discussie over de verschillende inzichten kwam ze met de mededeling dat we per 1 januari 1987 100% zullen worden gekort op onze begroting. "Dat lost een hoop van de problemen die we met u hadden willen bespreken op", antwoordde een bestuurslid cynisch.

Ze had geen tijd om het uit te leggen, ze moest weg. Als enige motivatie bracht ze naar voren: "U wilt toch ook niet dat ik ga bezuinigen op het maatschappelijk werk of de gezinszorg?"

Enigszins knock-out bezochten we de kroeg op de hoek en bestelden een stevige borrel. Frank van Dorp belde onze achterban op die met spanning zat te wachten. Tevens zette hij de 'dorps-tamtam' in werking. De volgende morgen was dan ook gelijk het Parool aan de telefoon, die het nieuws op de voorpagina zette: Opbouwwerk aan de rand van de afgrond".

's Maandags werd het personeel in kennis gesteld van de droeve mededeling en ook de nieuwe coördinator, die de woensdag daarop voor het eerst zou beginnen, moest wat wennen aan het idee.

Wijkcentrum Ceintuur is gelijk tot actie overgegaan. 's Morgens om 6 uur belde ze een aantal wethouders uit hun bed om hun protest te laten horen. Mogelijkerwijs is dat van invloed geweest, want de maandag na de BAAK-besprekingen (collegebesprekingen) zag het bericht er als volgt uit: 2 ton inleveren op 1 januari 1987 - 1 januari 1988 de rest! Woensdagavond 8 oktober kwamen alle wijkorganen in vergadering bijeen om zich te beraden over de ontstane situatie.

Duidelijk werd gesteld dat de wijkorganen zich door dit laatste nieuws niet moesten laten misleiden. Binnen een jaar tijd verdwijnt al het opbouwwerk uit Amsterdam. (De 5 ton van het jaar daarvoor, opgevangen met incidenteel geld, zullen per 1 januari ook effectief worden).

Afgesproken is dat iedere wijk voor zich actie gaat voeren richting gemeente om duidelijk te maken wat het voor de wijk betekent om bewoners ondersteuning te moeten missen.

Het miljoen wat in het program-akkoord voor de versterking van de wijkorganen wordt genoemd, is een doekje voor het bloeden. Het eerste jaar f. 250.000,-- voor 32 wijkopbouworganen is niet voldoende om opbouwwerkers in dienst te houden! Bovendien was het geld bedoeld voor lekkende daken, typemachines, etc.

De gezamenlijke kreet wordt: "Behoud opbouwwerk voor de wijken". Een aantal wijkorganen heeft zich opgeworpen als aktiekomitee om informatie aan elkaar door te spelen en acties te coördineren. Na 22 oktober (de landelijke demonstratie) wil een groot aantal wijkorganen meedoen aan de telefoonblokkade van het stadhuis! Die avond is een gezamenlijke verklaring van protest opgesteld. Daarin wordt o.a. gesteld dat uit onderzoek is gebleken dat wijkopbouworganen een belangrijke rol vervullen in de organisatie van bewoners. In het program-akkoord zijn toezeggingen gedaan die beogen de positie van de wijkorganen te versterken. Deze maatregel wordt volledig ongeloofwaardig gemaakt als tegelijkertijd het opbouwwerk wordt opgeheven. Professioneel opbouwwerk is een onlosmakelijk onderdeel van de werkzaamheden van het wijkopbouworgaan en vormt een stabiele en continue factor in een vrijwilligersorganisatie. In deze tijd van enorme bezuinigingen vervullen wijkopbouworganen nog steeds een zeer belangrijke functie die in de toekomst alleen nog maar harder nodig zal zijn. Daarom verzetten alle wijkopbouworganen zich met forse kracht tegen de voorgenomen bezuinigingen, aldus de verklaring. Tevens is de gebruikelijke lobby in gang gezet om aan de politieke partijen duidelijk te maken wat voor consequenties dergelijke besluiten voor de wijken zullen hebben.

Het zal een hard gevecht worden. De komende weken zullen ons leren of er nog iets te redden valt! Mocht de gemeenteraad dit voornemen van het college niet weten tegen te houden, dan is het met het professionele opbouwwerk in Amsterdam gedaan.

Deze bezuinigingen, opgeteld bij de vele andere bezuinigingen die Amsterdam (en het Rijk) afroept over haar burgers, komen allemaal weer op hetzelfde bordje terecht; de mensen met de laagste inkomens!

Yvon Driehuis, S.W.A., Arie Biemond-
straat 111, 1054 PD Amsterdam.

GEVOLGEN VAN DE OPHEFFING VAN HET BEROEPSMATIGE WIJKOPBOUWWERK IN AMSTERDAM

Resultaten van een bliksemenquête onder 23 wijkopbouwwerkers

De bezuinigingen van Minister Brinkman op het sociaal-cultureel werk zullen uiteindelijk uitgevoerd worden door de gemeenten. Sommige gemeentebesturen, o.a. dat van Rotterdam, hebben te kennen gegeven de bezuinigingen niet volledig te zullen verhalen op de betreffende welzijnsvoorzieningen. In de praktijk komt het erop neer dat deze gemeenten andere middelen aanspreken om een deel van de bezuinigingen op het sociaal-cultureel werk te ondervangen.

Het gemeentebestuur van Amsterdam wil in navolging van Rotterdam sommige werksoorten van het sociaal-cultureel werk eveneens ontzien, andere daarentegen krijgen de volle mep van de bezuinigingen doorberekend. Een van de uit de gratie geraakte werksoorten in Amsterdam is het wijk-opbouwwerk. Amsterdam telt nu nog een kleine dertig opbouwwerkers, die verbonden aan een wijkcentrum, meestal in een part-time dienstverband hun werk doen.

Een eerste bezuinigingsronde heeft reeds in 1985 plaatsgevonden. Resultaat was dat van de beschikbare 658 uur opbouwwerk er per 1 juni 1987 al 161 worden opgerold. De nieuwe bezuinigingsronde van 1986 dreigt het opbouwwerk niet te overleven.

Reden genoeg om na te gaan wat er eigenlijk op het punt staat te verdwijnen. Een exercitie waar "bezuinigers" vaak niet de moeite voor nemen.

Bliksem-enquete

De gegevens die hier gepresenteerd worden zijn gebaseerd op een bliksem-enquete, die begin oktober 1986, door 23 opbouwwerkers werd ingevuld. De enquete wil licht werpen op de gevolgen van de opheffing van het wijkopbouwwerk.

Het belangrijkste deel van het werk van de opbouwwerkers bestaat uit het begeleiden van groepen bewoners die zich op de een of andere manier met hun woon- en leefsituatie bezighouden. Deze begeleiding is in veel gevallen van tijdelijke duur, zodat het "bestand" van groepen waar een opbouwwerker bij betrokken is in de loop van de tijd verandert. Uit de enquete-gegevens kan afgeleid worden dat de wijkopbouwwerkers op het moment van het onderzoek ruim 200 bewonersgroepen begeleiden.

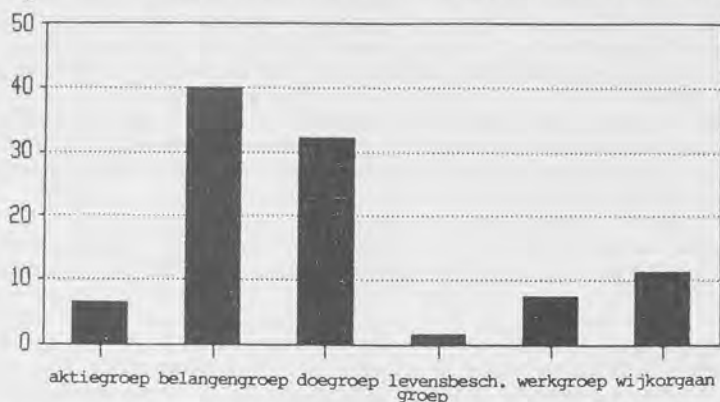
verdeling van de begeleiding van opbouwwerkers

<u>soort groep</u>	<u>percentage</u>
buitenlanders	3
werkgroep buurtvoorzieningen	13
werkgroep advies en informatie	6
bewonerscommissie	42
verkeerswerkgroep	3
wijkorgaan	10
werkgroep buurtkrant	3
werkgroep buurteconomie	6
vrouwengroep	3
anders (drugs, prostitutie, anti-racisme, milieu, buurtpreventie, etc.)	10

De meeste aandacht krijgen de bewonersgroepen en commissies die zich bezighouden met onderhoud, renovatie en beheer van woningen. Buurtvoorzieningen en het wijkopbouworgaan krijgen vervolgens de meeste aandacht. Verder zijn de onderwerpen en groepen waar de opbouwwerkers zich mee bezighouden zeer gevarieerd.

De groepen die door het opbouwwerk begeleid worden kunnen ingedeeld worden naar type bewonersorganisatie. In de navolgende grafiek zijn de resultaten hiervan weergegeven.

begeleiding door opbouwwerk naar type bewonersorganisatie

Het effect van de opheffing van de beroepsmatige ondersteuning is volgens de opbouwwerkers dat bijna de helft van de begeleide groepen in hun voortbestaan wordt bedreigd.

In het onderstaande schema is aangegeven waaruit de begeleiding van de opbouwwerkers bestaat en hoeveel procent van de groepen de betreffende vorm van begeleiding ontvangen.

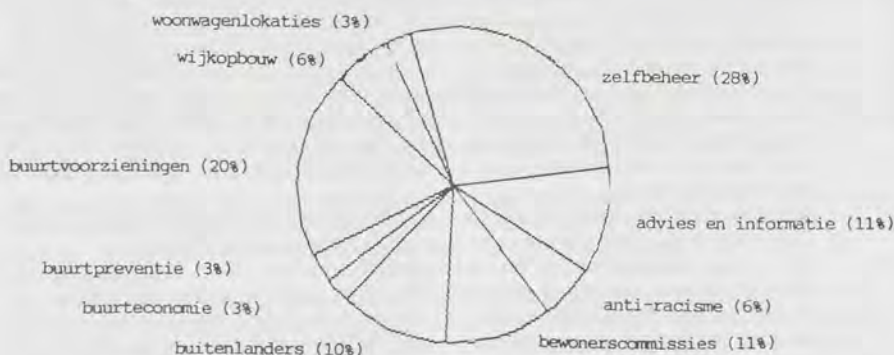
vormen van begeleiding verzorgd door opbouwwerkers

<u>vormen van begeleiding</u>	<u>ontvangen door</u>
1. kennisoverdracht en educatie	50 %
2. strategie-ontwikkeling	66 %
3. organisatie-ontwikkeling	54 %
4. beleidsontwikkeling	55 %
5. voeren van overleg	49 %
6. klussen doen	32 %
7. publiciteit verzorgen	41 %

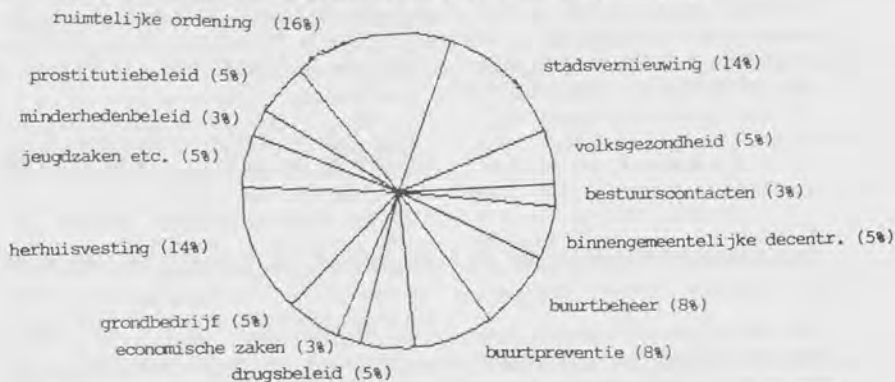
Bovenstaand overzicht laat zien dat de begeleiding van opbouwwerkers er vooral op gericht is de betreffende bewonersgroep goed te laten functioneren. Er is sprake van een procesmatige ondersteuning, die ertoe dient dat de bewonersgroep haar doelen zo effectief mogelijk bereikt.

De werkzaamheden van de opbouwwerker beperken zich niet tot het begeleiden van groepen. Daarnaast houdt hij zich bezig met het ontwikkelen van nieuwe initiatieven en is hij betrokken bij de beleidsontwikkeling van de overheid en welzijnsinstellingen.

Door de Amsterdamse opbouwwerkers wordt momenteel gewerkt aan ruim 40 initiatieven die in een startfase verkeren. Ook hier zien we, evenals bij de bewonersgroepen, een gevarieerd geheel van onderwerpen. Het belangrijkste nieuwe onderwerp is zelfbeheer van woningen of de woonomgeving (25%). Andere nieuwe onderwerpen betreffen met name het initiëren of streven naar het behoud van buurtvoorzieningen.

opbouwwerk en nieuwe initiatieven

Opbouwwerkers zijn in ruim 40 gevallen op de een of andere manier betrokken bij de beleidsontwikkeling van het stadsbestuur. De meeste opbouwwerkers houden zich bezig met beleidsontwikkeling die de huisvesting van mensen betreft. Welzijnsbeleid is het op een na belangrijkste aandachtsgedebied.

betrokkenheid van opbouwwerk bij beleidsontwikkeling

Om het werk goed te kunnen uitvoeren moeten opbouwwerkers meer of minder frequent overleg voeren met ambtelijke project- of werkgroepen en functionarissen van welzijnsinstellingen, woningbouwverenigingen en politie etc. Daarnaast maken opbouwwerkers soms deel uit van buurtoverleggen van instellingen of van vrouwenorganisaties, van de wijkraad of van een stedelijk platform. In het totaal zijn de opbouwwerkers bij ruim 30 van dit soort overleggen betrokken, waarbij overleg met de gemeente het vaakst genoemd wordt (44 %).

Conclusies

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat het opbouwwerk een gevarieerd geheel van groepen begeleidt met een duidelijk accent op bewonersgroepen die zich inzetten voor de verbetering van de huisvestingssituatie en de woonomgeving. Het professionele opbouwwerk komt, in tegenstelling tot

wat men zou kunnen verwachten, niet in de eerste plaats ten goede aan de wijkorganen waarbij het is aangehaakt. Het wijkorgaan blijkt te functioneren als het uitzendbureau van de opbouwwerker. Opheffing van het opbouwwerk bedreigt niet alleen het voortbestaan van bijna de helft van de groepen waarbij de opbouwwerkers nu werkzaam zijn. Ook dreigt een groot aantal nieuwe initiatieven in de buurten in de kiem gesmoord te worden als de stimulans en begeleiding van het beroepsmatig opbouwwerk wegvalt. Het opbouwwerk blijkt niet alleen van belang te zijn voor bewonersgroepen, maar is ook direct van nut voor de overheid, gezien de betrokkenheid van het opbouwwerk bij de beleidsontwikkeling op een groot aantal beleidsterreinen.

Resumerend kan gesteld worden dat door "multipliereffecten", de opheffing van het opbouwwerk verreikende consequenties heeft.

De bewonersorganisatie en belangenbehartiging door bewoners wordt ernstig verzwakt. Men zal genoodzaakt zijn andere wegen te vinden om in de behoefte aan begeleiding en advies te voorzien. Te verwachten valt dat vooral ambtenaren en personeel van welzijnsinstellingen aangesproken zullen worden door bewonersorganisaties om "opbouwwerkachtige" taken op zich te nemen. Zowel qua positie als qua deskundigheid zijn deze potentiële nieuwe ondersteuners niet berekend op hun taak, waarmee een bron voor frustraties en conflicten is gegeven.

Opbouwwerkers blijken een belangrijk kanaal te vormen waarlangs bewoners invloed doen gelden op de beleidsontwikkeling van overheden en instellingen. Het afsnijden van dit kanaal zal tot gevolg hebben dat de overheid en instellingen andere wegen zullen moeten vinden om de noodzakelijke "bestuursinformatie" in te winnen. Door het ontbreken van een intermediair naar bewonersgroepen toe, zal het bestuur tevens meer moeten investeren in overleg en informatievoorziening. De kans op situaties waarin overheidsbeleid en behoeften van de bevolking niet op elkaar aansluiten wordt aanmerkelijk vergroot. De kosten van dit effect zijn pas achteraf te kwantificeren.

Jan Nauta, Rentmeesterslaan 87,
1181 DR Amstelveen, tel. 020-472003.

BEWONERSONDERSTEUNING BLIJFT NODIG NA INVOERING STADSDEELRAAD

Jan Hoefsloot is opbouwwerker in de Bijlmermeer, waar in mei 1987 de stadsdeelraad van start gaat. Een argument van wethouder Wildekamp bij de bezuïngingen op het Amsterdamse opbouwwerk is dat de stadsdeelraden het bestuur dichter bij de burger brengen en daarmee het opbouwwerk overbodig wordt. We vroegen aan Jan Hoefsloot wat zijn huidige werk in de Bijlmer inhoudt en of hij daarin veranderingen verwacht na de invoering van de deelraad.

Ik ondersteun bewonersgroepen op zaken die met de woning en woonomgeving te maken hebben. In de eerste plaats is dat op dit moment de vraag of er wel of niet gesloopt moet worden in de Bijlmerhoogbouw. Hier zijn alle flatorganisaties, buurtverenigingen en een wijkoverleg bij betrokken. Ten tweede ondersteun ik een paar flatorganisaties op het punt van achterstallig onderhoud aan de verwarmingsinstallaties en de voorbereiding van een experiment met bewonerszelfbeheer.

Ten derde heb ik spreekuur voor flatcommissies en voor individuele bewoners voor klachten over de woningbouwvereniging.

Ten vierde ondersteun ik het bestuur van het wijkopbouworgaan, zowel met adviezen als met het uitvoeren van incidentele klussen.

In mei 1987 gaat de deelraad in Amsterdam Zuid-Oost van start. (De Bijlmer vormt 3/5 van zuid-oost). De deelraad neemt de subsidiëring van de wijkopbouworganen over van de gemeente. De wijkopbouwwerkers zullen waarschijnlijk rechtstreeks in dienst komen van de wijkorganen. Belangrijk om te weten is dat de deelraad op het gebied van de volkshuisvesting weinig bevoegdheden krijgt. De controle op de woningbouwverenigingen blijft bijv. bij de gemeente en de problematiek van de Bijlmerhoogbouw blijft dat voorlopig ook. Terecht, gezien de grote bedragen die gemoeid zijn met de oplossingen van de Bijlmerproblemen.

Een aantal taken van het wijkopbouworgaan zullen overgenomen worden door de deelraad. Bijv. de informatiefunctie over de wijk, het organiseren van de inspraak en het behartigen van de belangen van de wijk bij de gemeenteraad.

De deelraad zal zelf een informatiebalie organiseren. Dit zal voor het wijkopbouworgaan betekenen dat ze niet meer het centrale informatiepunt is, maar slechts voor een deel van de wijk deze functie blijft houden. Het organiseren van de inspraak is slechts een zeer klein onderdeel van onze werkzaamheden. Op dit moment bestaat een belangrijk deel van het werk uit het behartigen van de belangen van de wijk bij de gemeenteraad. De deelraad zal dat voor een belangrijk deel overnemen. Echter niet op het punt van de volkshuisvesting.

Als belangrijkste verandering voor mijn werk zie ik op dit moment niet de komst van de deelraad. Met mijn volkshuisvestingspakket bemoeien ze zich toch slechts marginaal. Veel belangrijker is de veranderde kijk van de machtigste partij in Amsterdam en ook in de deelraad, de PvdA, op de positie van de bewonersorganisaties.

Als men er bij de PvdA van uit gaat dat de deelraad de functie van de wijkorganen kan overnemen, dan erkent men niet meer de onafhankelijke positie van bewonersorganisaties. (Dit idee leeft trouwens meer bij gemeenteraadsleden dan bij de toekomstige stadsdeelbestuurders). Binnen de PvdA bestaat blijkbaar niet meer het besef dat er wel eens een belangentegenstelling tussen bewoners en het deelraadsbestuur kan bestaan. Ook erkent men blijkbaar niet meer dat er bevolkingsgroepen zijn die minder toegang hebben tot de besluitvorming dan anderen. Om in PvdA termen te blijven, de "kansarmen" bestaan niet meer. Zij hebben ook geen extra ondersteuning meer nodig van organisatieadviseurs zoals opbouwwerkers. Dit is een van de achterliggende redenen voor de bezuiniging op de wijkopbouwwerkers.

Opbouwwerk is nooit alleen gesubsidieerd om een geografisch probleem op te lossen, maar om bewoners en bewonersgroepen te ondersteunen bij het behartigen van hun belangen in bijv. de stadsvernieuwing of t.a.v. de invloed op de voorzieningen of het bestuur van de woningen en de woonomgeving.

De deelraad in Zuid-Oost krijgt een omvang van een middelgrote gemeente. Er wonen over twee jaar meer dan 80.000 mensen. Met deze omvang zal het geografisch probleem blijven bestaan. Er zal nl. een belangenafweging plaats moeten blijven vinden tussen de verschillende buurten. Ten tweede zal het grootste deel van de inwoners van Zuid-Oost behoren tot de laagstbetaalden en laagstgeschoolden. De ervaring, in ieder geval de mijne, wijst uit dat deze bevolkingsgroepen behoefte hebben aan deskundige ondersteuning als ze in de arena treden met de woningbouwvereniging of de (deel)gemeenteraadsbestuurders.

Problemen worden soms ogenschijnlijk opgelost door ze te verschuiven. Als het centraal bestuur in Amsterdam besluit de Zeedijk schoon te vegen, neemt de overlast in de Bijlmer of elders toe.... Kan een deelgemeenteraad in zo'n geval een deuren-dicht-politiek voeren en zie je een taak voor het opbouwwerk om dergelijke probleemverschuivingen te signaleren en te voorkomen?

Ik denk dat de deelraad juist op dit soort punten in staat is om voor het stadsdeel op te treden. Of de partij-discipline zou te groot moeten zijn.

Vind je dat er naast wijkopbouwwerk (in de deelgemeenten) ook een stedelijk bureau (coördinatiepunt) in Amsterdam moet blijven functioneren?

Ik denk dat het belangrijk is om werkbegeleiding en deskundigheidsbevordering voor opbouwwerkers te blijven organiseren. Dit zal gezien de omvang van het aantal medewerkers per stadsdeel, niet op deelraadsniveau kunnen, maar zal stedelijk georganiseerd worden.

De opbouwwerker blijft een soort kleine zelfstandige. Deze hebben ook hun belangenorganisaties en deskundigheden georganiseerd bij hun koepels. Het is dit niet zo gek dat de opbouwwerkers dit ook willen. De vraag is alleen of dit per se bij de Stichting Wijkopbouw Amsterdam ondergebracht moet worden. Er kunnen ook afspraken gemaakt worden met voortgezette opleidingen of universiteiten. Dit kost ook geld, maar in ieder geval minder.

Hoe schat je je eigen situatie als opbouwwerker in als de deelgemeente zou moeten beslissen of het opbouwwerk in de Bijlmer blijft bestaan?

Voorlopig ben ik niet pessimistisch over mijn positie bij de deelraad. De programma's van de afdelingen van de politieke partijen zijn vrij positief over het opbouwwerk. Ik denk dat de deelraad in eerste instantie niet meer zal bezuinigen dan de gemeenteraad. Over de verdere toekomst valt nog weinig te zeggen. Je weet nooit wat ze gaan doen als de opbouwwerkers ze, naar hun smaak, te veel voor de voeten gaan lopen.

BEZUINIGINGEN IN ALKMAAR PAKKEN ONEVENREDIG ZWAAR UIT

"In Alkmaar zullen voor een stad van 87.000 inwoners, voorlopig vier opbouwwerkers overblijven, die werk moeten verrichten voor 142 belangengroepen en 1.570 vrijwilligers op de terreinen stadsvernieuwing, renovatie, woningbeheer, woonlasten, werkloosheid, werkgelegenheid en sociale zekerheid", aldus Anjo Douma in onderstaand artikel over verminderde inkomsten en zich opstapelende bezuinigingen in een art. 12 Gemeente.

De bezuinigingen op het sociaal-cultureel werk treffen de Gemeente Alkmaar (87.000 inw.) onevenredig zwaar. Alkmaar is de centrumgemeente van de kop van Noord-Holland met een verzorgingsgebied van 450.000 inwoners. Het heeft daarvoor ook een voorzieningenniveau waar lang niet altijd in evenredige mate door andere gemeenten in wordt bijgedragen (sportcomplexen als ijsbaan, AZ, harddraverijen, cultureel centrum). Alkmaar is tevens een ex-groeikern. Vanaf 1978 tot heden is de stad met 35.000 inwoners uitgebreid. Voor wat betreft het voorzieningenniveau is met BRW (Bijzonder Regionaal Welzijnsbeleid)-gelden wel bijgedragen in de investeringen maar niet in de exploitatie.

Het gevolg daarvan is bijv. voor het sociaal-cultureel werk dat per buurt van 10.000 inwoners een buurtaccomodatatie aanwezig is. Door de financieringsstructuur zijn de vaste middelen een onevenredig deel uit gaan maken van de totale exploitatielasten. Dat geeft uiteraard een zware druk op de variabele lasten, waaronder personeel en activiteiten. Temeer omdat de Rijksbijdragen na 1978 niet meer in omvang zijn gegroeid en er dus gezien de uitbreiding van het aantal inwoners een beroep gedaan werd op de eigen financiële middelen van de gemeente. Door de plotselinge afbouw van het Rijk van de groeikern-status, is Alkmaar in de financiële problemen geraakt. Het Rijk vond daarbij, dat Alkmaar dat ook nog aan zichzelf te wijten had. Er moest dus sterk bezuinigd worden op het gemeentelijk aandeel voor voorzieningen, waaronder sociaal-cultureel werk.

Zo waren er in Alkmaar in 1978 22 opbouwwerkers en sociaal-cultureel werkers in buurten en t.b.v. stedelijke groepen in de stadsvernieuwingsgebieden.

Alkmaar was toen in het kader van de Interim Saldo Regeling Stadsvernieuwingsgemeenten, hetgeen ook versterking van het sociaal-cultureel werk met zich mee moest brengen.

Echter, doordat de rijksbijdrage s.c.w. naar omvang niet meer steeg en de stad zich wel uitbreidde, moesten de beroepskrachten uit de oude wijken worden geherscht naar de nieuwe wijken. Van de buurtaanpak als sociaal proces is dus niet zoveel terecht gekomen.

De artikel 12 status had ernstiger gevolgen. Waren er in 1978 nog 22 beroepskrachten in het sociaal-cultureel werk, per 1986 zijn dat er, gemeten over dezelfde organisaties, nog 13. Dat is dan eenzelfde niveau als in 1972 toen er sprake was van de feitelijke start van welzijnsbeleid. Wel zijn er enkele formatieplaatsen (3) verschoven naar nieuwe stedelijk georganiseerde groepen.

Het gevolg van de verkrijging van de artikel 12 status en de kortingen op de rijksbijdrage s.c.w. van het kabinet Lubbers I, heeft voor het buurt- en clubhuiswerk en het wijkgebonden opbouwwerk grote gevolgen gehad. Het landelijk bekende Alkmaarse welzijnsplan trad in werking. Het buurt- en clubhuiswerk kreeg slechts de functie van contact en ontmoeting en daarmee een navenante prioriteit. Per wijk blijft 0,5 formatieplaats t.b.v. het buurt- en clubhuiswerk over. Het budget moet per 1988 teruggebracht zijn van 1.8 miljoen naar 8,5 ton. De wijkgang als methode van aanpak van problematiek wordt verlaten. Slechts stedelijk georganiseerde groepen krijgen recht op organisatorisch gescheiden begeleidingsfuncties: vraag- en organisatieontwikkeling aan de ene kant, projectbegeleiding aan de andere kant. Het eerste wordt begeleid door bij de groepering rechtstreeks van het centraal personeelsinstituut gedetacheerde werksecretarissen. De tweede taak wordt begeleid door functionarissen van de sector opbouwwerk.

Omdat het wijkwerk zich gaat beperken tot buurt- en clubhuiswerk, komen de vragen uit wijken, behalve op het terrein van huren, woningbeheer en renovatie, nauwelijks meer naar boven.

Het opbouwwerk spant zich dus in om op het terrein van het wonen zoveel mogelijk taken te verrichten, die in andere gevallen door werksecretarissen worden gedaan. De grip op het probleem die je voelt als je dicht op de groepen zit, vermindert echter.

De bezuiniging op het buurt- en clubhuiswerk die met de nu voorgenomen maatregel Brinkman II in tal van gemeenten nog wordt gevreesd voor zijn effecten in de buurt, zoals opvang van specifieke groepen als jeugd, ouderen, vrouwen en uitkeringsgerechtigden, is dus in Alkmaar al aardig

werkelijkheid. Het is echter te vroeg om dat nu al hard te constateren. Het aantal activiteiten en het ideale karakter ervan, neemt nu af, het bezoekersaantal uiteraard ook. Er doen zich problemen rond opvang van bepaalde groepen voor. Te denken valt aan wijkbelangengroepen, huurdersorganisaties, uitkeringsgerechtigden die voor hun vergaderingen nu huur aan de buurthuizen moeten betalen, hetgeen vervreemdend en splijtend werkt. Hard is evenmin te maken de verminderde functie van het buurt- en clubhuiswerk en de hoge notering van Alkmaar op de lijst van gemeenten met een hoge score kleine criminaliteit. Voor het PCG-gebied Overdie/Kooimeer zijn voor bewonersactivering geen reguliere middelen s.c.w. voorhanden.

Behalve voor het sociaal-cultureel werk, hebben de Alkmaarse bezuinigingen ook andere gevolgen. De collectieve lasten van de burgers liggen hoog. Voor 1990 moet + 10 % van de Alkmaarse ambtenaren (100) vertrokken zijn. Op ambtelijke publieksfuncties is bezuinigd. Het dienstbetoon aan de burgers is aanzienlijk verminderd. Communicatiekanalen raken verstopt. Eén zwembad is al dicht, een ander staat op de nominatie. Het schoolzwemmen wordt afgeschaft. De druk op de belangenbehartiging neemt daardoor toe.

Terwijl deze ook nog toeneemt doordat maatschappelijk werk en bureau voor rechtshulp door bezuinigingen of druk op het werk hun meer structuurgerichte taken moeten verminderen of zelfs afstoten. Met name de afname van algemene taken van het bureau voor rechtshulp zal fnuikend werken voor het opbouwwerk en belangenorganisaties in het bijzonder en voor de toegang tot het rechtstelsel in 't algemeen. In dit verband is ook interessant dat de wijze en de inhoud van de Alkmaarse bezuinigingen wel zeer dicht de werkelijkheid van de artikelense-rie van Prof. C. Schuyt in de Volkskrant, over de maakbaarheid van de samenleving en de grondprincipes van de rechtstaat, benaderen.

De voornemens van Brinkman II kan een artikel 12 gemeente nauwelijks opvangen in de eigen begroting. Het college van B & W stelt daarom nu voor de beleidsprioriteitenlijst in omgekeerde volgorde verder af te werken. De slee van Drs. P. De Volksmuziekschool gaat dan dicht. Het opbouwwerk moet 3 formatieplaatsen inleveren. Na 1988 vallen er voor deze twee opnieuw bezuinigingen te verwachten. Voorlopig zullen er dan voor een stad van 87.000 inwoners vier uitvoerend opbouwwerkers overblijven. Deze moeten werk verrichten voor 142 belangengroepen en 1570 vrijwilligers (1.8% van de bevolking) op de terreinen stadsvernieuwing, renovatie, woningbeheer, woonlasten, werkloosheid, werkgelegenheid en sociale zekerheid. Met name enige op structuurverbetering gerichte projecten voor WAO-ers (Samenwerkingsverband WAO-GAK (GMD) en werkprojecten dreigen van ondersteuning te worden afgesloten. Vooral kwetsbare groepen dreigen dan ook van deelname aan de samenleving te worden uitgesloten.

De verwachting is dat door de Rijksbezuinigingen het aantal formatieplaatsen in Alkmaar ruim onder het aantal van 1972 zal zakken. De stad is dan met 35.000 inwoners uitgebreid, maar iedere inwoners is er - althans op dit terrein - slechter van geworden. Zonder dat de instellingen er ook maar iets aan kunnen doen, pakken de bezuinigingen door het stopzetten van de groeikernfunctie, vermindering van de bijdragen uit het gemeentefonds, en WVC-bezuinigingen, in een artikel 12 stad wel zeer onevenredig zwaar uit. Dat baart zorgen, temeer omdat de samenstelling van de Gemeenteraad na de raadsverkiezingen 1986 geen stabiel politieke situatie meer kent.

**VERMINDERDE RIJKSBIJDRAGE GAAT IN BEVERWIJK
VOORAL TEN KOSTE VAN OPBOUWWERK**

Het lijkt erop dat de aangekondigde bezuiniging op de rijksbijdrage voor het sociaal-cultureel werk in Beverwijk vooral ten koste zal gaan van het opbouwwerk. De BSCR als stedelijk opbouwwerkinstituut dreigt daarbij te verdwijnen.

Nadat minister Brinkman van WVC begin augustus aan de gemeentebesturen meedeelde dat met ingang van 1987 er een grote structurele korting op de rijksbijdrage zal worden doorgevoerd, is het Beverwijkse gemeentebestuur met voortvarendheid te werk gegaan. Resultaat is het verschijnen eind september, van een nota waarin voorstellen worden gedaan om de korting naar de Beverwijkse situatie te vertalen. Het PvdA/CDA-College van B & W maakt daarbij van de gelegenheid gebruik om naast ruim f. 400.000,- aan bezuinigingen ook een nogal ingrijpende reorganisatie door te voeren. Het gemeentelijke plan komt erop neer dat per 1 januari a.s. de subsidies van buurthuis De Schans en van de BSCR worden stopgezet. Voor zover niet wegbezuinigd, kunnen de taken van deze instellingen worden overgenomen door de twee overblijvende buurtinstellingen. De Schans zou hierbij terugkomen als dependance en twee van de drie stedelijke opbouwwerkformatieplaatsen komen terug als buurtopbouwwerk vanuit beide buurthuizen. Vertaald in werkgelegenheid zou dit er ongeveer op neerkomen dat vijf full-time arbeidsplaatsen verdwijnen en dat er zes van werkgever en soms ook van functie(niveau) veranderen.

De BSCR is als plaatselijke opbouwwerkinstelling uiteraard ontevreden. Dat is zij niet zozeer omdat deze instelling dreigt te verdwijnen, maar omdat er afbraak dreigt van de werksoort opbouwwerk. Deze wordt namelijk niet alleen met 33% verminderd, maar wordt ook versnipperd en bovendien teruggebracht van stedelijk- naar buurtopbouwwerk-niveau. De BSCR ziet meer in het zo evenwichtig mogelijk opvangen van de bezuinigingen via het samengaan van dit instituut met de drie buurthuisinstellingen. In de Beverwijkse samenleving is inmiddels een actie gestart onder het motto: "Breek het opbouwwerk niet af!". De gemeenteraad zal zich op 17 december over de voorstellen uitspreken.

TOETSINGSKOMMISSIES GETOETST

De landelijke Vereniging van Vrijwilligerscentrales heeft een onderzoek gedaan naar het functioneren van Regionale Toetsingscommissies. Deze commissies zijn ingesteld om onbetaald werk te toetsen op aspecten van concurrentievervalsing en arbeidsplaatsverdringing. Het vrijwilligerswerk ondervindt veel nadelen van de tijdrovende en bureaucratische toetsingsprocedure. De invoering van de Wet Onbeloonde Arbeid Uitkeringsgerechtigden zal dit alleen nog maar versterken. Hoofconclusie uit het onderzoek is dat toetsing grotendeels beperkt kan worden tot de puur bedrijfsmatige activiteiten. Het nuttig rendement van de f. 7 miljoen die SoZaWe op jaarbasis uittrekt voor de toetsingscommissies is nauwelijks aanwijsbaar.

Meer informatie bij de Landelijke
Vereniging van Vrijwilligerscentrales,
Catharijnesingel 70, 3511 GM Utrecht,
tel. 030-331373

OVB-BROCHURES

Door de Vereniging de Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra (LPC) wordt een brochure-reeks uitgegeven in het kader van het onderwijsvoor-rangsbeleid. In deze reeks wordt divers materiaal opgenomen: lesmate-riaal, achtergrondinformatie voor leerkrachten, welzijnswerkers, bege-leiders, procesbeschrijvingen en in mindere mate ook theoretische be-schouwingen. Ervaringen van werkers binnen onderwijsvoorrang kunnen zo hun verspreiding vinden naar anderen die op dit terrein werkzaam zijn. Onlangs is verschenen de Brochure nr. 8: "Volwassenencursus: Wat leren de kinderen op de Lagere School?" Dit cursusmateriaal wil volwassenen een overzicht bieden van hetgeen kinderen op de lagere school leren en hoe ze dit geleerd krijgen. In acht cursussen is getracht d.m.v. verge-lijkslessen en discussiestukken volwassenen een inzicht te verschaf-fen in de taalontwikkeling, projectonderwijs, belevingsonderwijs, rol-enspel, ouderparticipatie en evaluatie m.b.v. een opdrachtkaartenspel.

De brochure kost f. 5,40 (excl. porto) en is te bestellen bij CPS, Postbus 30, 3870 CA Hoevelaken, tel. 03495-34214. Ook kan hier een gratis overzicht van alle OVB-brochures worden aangevraagd.

PROJECT TURKSE EN MAROKKAANSE MEISJES EN HET WELZIJNSWERK

De onderwijs- en welzijnspraktijk laat zien dat het bijzonder moeilijk is om vrouwen en meisjes uit etnische minderheidsgroeperingen te motive-ren voor deelname aan onderwijs en welzijnswerkvormen. Het OVB Midden-West Nederland heeft laten onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor het welzijnswerk om deelname van meisjes uit etnische groepen aan onder-wijsvoorrang te bevorderen. Van dit onderzoek is een onderzoeksrapport verschenen, bestaande uit twee delen. Het eerste deel betreft een lite-ratuurstudie naar factoren die van invloed zijn op de positie en moge-lijkheden van Turkse en Marokkaanse meisjes van 12-18 jaar in Nederland. Het tweede deel vormt de neerslag van een inventarisatie naar aktivitei-ten in het welzijnswerk die zich op deze groep meisjes richten.

In de samenvatting van het literatuuronderzoek wordt een aantal factoren genoemd die van invloed zijn op de positie van Turkse en Marokkaanse meisjes in Nederland. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen meisjes uit traditionele gezinnen en meisjes uit moderne gezinnen. De laatste groep zou meer ruimte hebben voor het volgen van (een vorm van) van scholing, voor vriendinnengroepen en voor vrije-tijdsaktiviteiten. Ingegaan wordt op de ondergeschikte positie van het meisje in het gezin. Veel beslissingen voor de meisjes worden door de ouders (met name de vader) genomen. In het beslissingsproces van de ouders speelt een rol welk toekomstbeeld zij hebben van het meisje: wordt dit bepaald door het traditionele beeld van de vrouw of door de wens tot sociale en finan-ciële stijging? Ook belangrijk is of de ouders gevoelig zijn voor de controle van de eigen gemeenschap (gericht op traditionele waarden), of zich betrokken voelen bij de Nederlandse samenleving en inzicht hebben in de hier geldende waarden en normen. Veel ouders zijn bang dat de meisjes in contact komen met jongens/mannen en hebben angst om de macht over het meisje te verliezen. Tenslotte speelt de onbekendheid van de ouders met het begrip "vrije tijd".

Van belang voor haar positie is de mate waarin het meisje zich identificeert met de rol van huisvrouw/moeder of gericht is op een beroep. De meeste meisjes hanteren een toekomstbeeld dat minder traditioneel bepaald is dan dat van hun ouders.

Uit de literatuurstudie komt naar voren dat problemen op school veelal te maken hebben met een achterstand in leerstof en taal. De meeste meisjes zijn slecht geïnformeerd over het Nederlandse schoolsysteem en de eigen mogelijkheden daarbinnen. Ook krijgen ze te weinig steun bij de verwerking van de leerstof, van zowel school als thuis. Bij problemen op school ontberen ze voldoende emotionele steun en tenslotte ondervinden ze last van discriminatie.

Uit de weinige literatuur die beschikbaar is over deelname aan welzijnsactiviteiten, blijkt onder meer dat de meisjes vaak geen toestemming verkrijgen van de ouders voor vrijetijdsactiviteiten; er een gebrek is aan veilige ruimtes; er onvoldoende activiteiten zijn die aansluiten bij de interesse van de meisjes en die acceptabel zijn voor de ouders.

De inventarisatie van activiteiten betrof instellingen/projecten als buurthuizen, jongerencentra, educatieve projecten, migrantenorganisaties, vormingswerk (opgegaan in KMBO), stos-vo projecten, samenlevingsopbouw en volwasseneducatie. Enkele conclusies zijn:

- het blijkt mogelijk de activiteiten dusdanig te structureren dat de meisjes er wel aan deelnemen
- succesvolle activiteiten voldoen aan de voorwaarden van de ouders (manvrije ruimten), richten zich op educatie en een gevoel van eigenwaarde van de meisjes en kenmerken zich door het vertrouwen dat de initiatiefnemers bij de ouders hebben weten op te bouwen
- voor het starten en instandhouden van activiteiten blijken zaken als naailes, borduurles, taalles etc. onontbeerlijk te zijn; tevens moeten de activiteiten laagdrempelig zijn
- voor het vertrouwen dat de ouders (en meisjes) hebben in de instelling en begeleidsters is persoonlijk contact onontbeerlijk; het beste krijgt dit vorm in langlopende projecten met een lange aanloopperiode.

Het rapport besluit met een aantal beleidssuggesties die voor een belangrijk deel de bovenstaande conclusies volgen. Genoemd worden:

- De organisatiestructuur moet flexibel op verschillende groepen kunnen inspelen. Kursussen moeten op verschillende niveau's en in verschillende vormen worden aangeboden, aansluiten bij het kennisniveau en leefomstandigheden van de meisjes (vrouwen), plaatsvinden in hun directe omgeving op vertrouwde plaatsen en op voor hen geschikte tijden. De activiteiten zijn een belangrijke factor voor groepsvorming, ze moeten daar dan ook op gericht zijn. Belangrijk is het uitwisselen van ervaringen en het beleven van de eigen migrantenidentiteit. Daarbij zijn voor meisjes aparte voorzieningen nodig omdat hun belevingswereld verschilt van die van vrouwen. Gezien de verschillende achtergronden en fasen van het emancipatieproces van de meisjes (vrouwen) moet het aanbod van activiteiten gevarieerd zijn en een duidelijke onderlinge samenhang hebben.
- De groep meisjes is van heterogene samenstelling. Belangrijk is te onderscheiden (naar): Turkse of Marokkaanse meisjes; schoolgaande meisjes; schooluitvalsters; meisjes die naar school mogen; vooropleiding; toekomstperspectief; opvattingen van de ouders etc.

Het onderzoeksrapport is te bestellen door f 5,- te storten op gironummer 4308481 t.n.v. IOR, Mathenesserlaan 266, 3021 HS Rotterdam, o.v.v. Inventarisatie + Literatuurverslag.

VERSLAGBOEK OVER ZELFHULP/ZELFZORG

Bij de Werkplaats Opbouwwerk Zuid-Oost Nederland is een verslagboek verschenen over de zelfhulp/zelfzorgbeweging. Het boek geeft inzicht in een aantal ontwikkelingen en activiteiten van zelfhulpgroepen en patiëntenorganisaties in Belgisch en Nederlands Limburg. Een centrale plaats is ingeruimd voor de verslagen van een themamaand en een studiedag rond zelfhulp. Verder wordt aandacht besteed aan overheidsbeleid, gezondheidszorg en -opleidingen, internationale ontwikkelingen en perspectieven van de zelfhulpbeweging.

Het boek kan worden besteld door overmaking van f. 17,50 op girorekening 3925339 t.n.v. WOZON, Sittard, o.v.v. Zelfhulp/Zelfzorg.

POSITIE VAN REMIGRANTEN IN TURKIJE

AFS Interculturele Jongerenuitwisseling organiseert studiereizen naar Turkije, Marokko en Tunesië met als doel beroepsbeoefenaren die met (kinderen van) migranten te maken hebben een beter inzicht te bieden in hun culturele achtergronden. Een van de ex-deelnemers, Carry Haarmans die in 1985 via AFS Turkije bezocht, heeft een verslag geschreven waarin zij o.a. ingaat op de structuur van het onderwijs in Turkije en de moeilijkheden die dit geeft voor remigrantenkinderen. In het verslag wordt ook ingegaan op: de netelige positie van (re)migranten; het Turkse familielevens en de positie van de vrouw; de Islam en het godsdienstonderwijs; de positie van het sociaal werk in Turkije en de economie in Turkije sinds 1970.

Inlichtingen over dit verslag en over toekomstige studiereizen bij AFS, Keizersgracht 722, 1017 EW Amsterdam, tel. 020-269481.

NIEUW BUDGETHANDBOEK

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (NIBUD) heeft het Budgethandboek 1987 gepubliceerd. Het handboek geeft informatie over inkomsten (arbeid, sociale uitkeringen, subsidies en vergoedingen) en uitgaven (o.a. woonlasten, verzekeringen, vervoer, huishoudelijke uitgaven). Van een groot aantal typen huishoudens worden volledige bestedingspatronen gegeven. Deze informatie maakt het mogelijk individuele situaties in een wat breder kader te plaatsen, aanvullende gegevens op te zoeken, reële begrotingen op te stellen en bestedingscapaciteiten te berekenen.

Het Budgethandboek kan worden besteld door overmaking van f 34,50 op giro 368700 t.n.v. NIBUD Den Haag. De prijs is inclusief verzendkosten en toezending van een supplement dat begin 1987 zal verschijnen.

OPBOUWWERK DOOR GEBRUIKERS GEWAARDEERD

'trends 86'

Het NIMO (Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw) heeft dit jaar voor de vierde keer het zogenaamde trendonderzoek uitgevoerd. Anders dan in vorige jaren werd er dit keer niet voor gekozen via instellingen de situatie van het opbouwwerk in kaart te brengen. Dit keer werden bewonersgroepen rechtstreeks benaderd met de vraag, of zij ondersteuning ontvingen bij hun activiteiten en hoe ze die waardeerden. In dit artikel worden de belangrijkste onderzoeksresultaten belicht. Na een korte schets van de probleemstelling van het onderzoek wordt aangegeven langs welke weg 125 groepen met de vraagstelling werden bereikt. Vervolgens komt aan de orde de ondersteuning, zoals die in dit onderzoek werd opgevat. Dan de onderzoeksresultaten zelf, die aan het slot uitmonden in een aantal conclusies, die tegen het licht van de huidige bezuinigingen op het sociaal-cultureel werk opmerkelijk zijn te noemen.*

ONDERSTEUNING DOOR CONSUMENT BEKEKEN

Het trendonderzoek van 1986 sluit aan op de NIMO-traditie om regelmatig de situatie van het Nederlandse opbouwwerk in kaart te brengen, maar doet dit deze keer vanuit een andere invalshoek. In tegenstelling tot vorige jaren werd nu eens geen gebruik gemaakt van informanten uit instellingen voor opbouwwerk. Na consultatie van zusterinstituten, die met het NIMO zijn verenigd in het landelijk overleg van organisaties voor opbouwwerk, is besloten het onderzoek met name te richten op de ondersteuning van bewonersgroepen. We wilden de ervaringen van bewonersgroepen met ondersteuning en hun visie daarop aan de weet komen.

Trends 86 zou men kunnen aanmerken als een soort consumentenonderzoek. Bewonersgroepen spreken als 'consumenten' van ondersteuning hun oordeel uit over de kwaliteit ervan. Het onderzoek is bedoeld om te achterhalen, wat de ervaringen van groepen met ondersteuning zijn en wat hun visie daarop is. Daarmee werd de vraagstelling van het onderzoek, welke ondersteuning groepen, hetzij van opbouwwerk hetzij van anderen, het afgelopen jaar hadden gehad en hoe ze die steun waardeerden.

Bij het werken aan problemen, die groepen in hun woon-, werk-, en leef-situatie ervaren, doemen tal van terreinen op: wonen, werk, gezondheid, verkeersveiligheid, stadsvernieuwing enzovoort. Problemen zijn vaak zo ingewikkeld, dat een beroep op deskundigen voor informatie en advies onontbeerlijk is. Er zijn ook tal van organisaties die in dit soort gevallen steun verlenen. Daarbij valt te denken aan instellingen als bureau's voor rechtshulp, vrouw en werk winkels, verkeersveiligheidsorganisaties, opbouwwerkinstellingen, bouwkundigen enzovoort.

Een antwoord op de vraagstelling wordt dan van belang voor de discussie over de vraag, op welke manier burgers in Nederland hun eigen boontjes kunnen doppen. Op een gelijkwaardige wijze als al die bedrijven en overheden die voor de oplossing van problemen veelal moeiteloos deskundigen kunnen raadplegen? Een vraag, die tegen de achtergrond van bezuinigingen op het sociaal-cultureel werk in hoge mate actueel is.

BEWONERS- EN BELANGENGROEPEN

Bij de vierde editie van het trendonderzoek is dus besloten de 'consumenten' van ondersteuningsinstellingen rechtstreeks te bevragen. Probleem is dan, hoe die consumenten op het spoor te komen. In dit geval gaat het om groepen, die werken aan de verbetering van hun woon-, werk- en leefsituatie en greep proberen te krijgen op hun eigen leefomgeving. We waren daarbij met name geïnteresseerd in groepen, die plaatselijk georganiseerd zijn, dat wil zeggen op het niveau van buurt, wijk, dorp of stad.

Een en ander neemt niet weg, dat de aanpak van maatschappelijke problemen een breder bereik kan hebben dan de eigen leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan problemen van werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Om aan te geven, dat het om groepen gaat, die weliswaar hoofzakelijk maar niet uitsluitend binnen de eigen woonomgeving actief zijn, spraken we steeds van bewoners- en belangengroepen.

De groepen die we op het oog hadden, vormen een bonte kaleidoscoop. Een helder classificatiesysteem was niet zonder meer voorhanden. We hebben ten behoeve van het onderzoek groepen onderscheiden naar:

- * kategoriale kenmerken (vrouwen, mannen, bejaarden, jongeren);
- * 'issue'kenmerken (groepen die aan een probleem versus groepen die aan meer zaken tegelijk werken);
- * organisatie-kenmerken (informele groep, vereniging, stichting en dergelijke).

Naast deze factoren kan bovendien onderscheid gemaakt worden naar het terrein, waarop groepen actief zijn. We hebben er uiteindelijk een negental onderscheiden. Hieronder volgt een opsomming met de typering ervan, zoals die in de vragenlijst is gebezigd:

1. Wonen (kwaliteit van woning en woonomgeving, woonlasten, beheer en dergelijke);
2. Verkeer (verkeersveiligheid, verkeersoverlast, openbaar vervoer, voorzieningen zoals fietspaden en dergelijke);
3. Werk/inkomen (sociale zekerheid, werk, buurt economie, huishoud economie, opvang/educatie en dergelijke);
4. Leefsfeer (milieuvervuiling, stank- en lawaaioverlast van bedrijven, kwaliteit sociale contacten, veilig over straat kunnen lopen en dergelijke);
5. Emancipatie (bewustwording, vorming, discriminatie van vrouwen en dergelijke);
6. Racisme (discriminatie in de intermenselijke sfeer en in arbeid en bedrijf, discriminerende regelgeving bij instanties en bij optreden van functionarissen, activiteiten van racistische organisaties en personen en dergelijke);
7. Volwasseneneducatie (alfabetisering, open school en dergelijke);
8. Onderwijs (onderwijsvoorrangsproblematiek, samenwerking tussen onderwijs en welzijnswerkinstellingen, onderwijsvoorzieningen voor bepaalde groepen, schoolfaciliteiten, ouderparticipatie en dergelijke);
9. Gezondheid (gezondheidszorgvoorzieningen, alternatieve gezondheidszorg, patiëntenbelangen, belangen gehandicapten, verslavingsproblematiek en dergelijke).

Tot zover een globale aanduiding van de kenmerken van de groepen die we wilden onderzoeken en van de terreinen waarvan we veronderstelden dat groepen daarop activiteiten zouden ontplooiën.

De samenstelling van de steekproef

We stonden vervolgens voor de taak om tot een steekproef te komen. Het soort onderzoek dat we op het oog hadden, is te typeren als een beschrijvend, inventariserend onderzoek. Het doel van een dergelijke inventarisatie is om op basis van verkregen onderzoeksresultaten indirect invloed uit te oefenen op de beschikbaarheid van ondersteuning, die is afgestemd op de behoeften van dergelijke groepen. De aard van het onderzoek plus een aantal beperkende factoren (onder andere met name het beschikbare budget) leidden tot de 'keuze' van een gestratificeerde, getrapte, pseudo-áselekte steekproef van beperkte omvang.

We zijn begonnen een steekproef van Nederlandse gemeenten naar gemeentegrootte (qua inwonertal) te trekken en wel 247 van de in totaal 741 Nederlandse gemeenten. Binnen die 247 gemeenten hebben we voorzover mogelijk de adressen van instellingen voor sociaal-cultureel werk opgespoord. Zo hielden we nog 186 gemeenten over, waarbinnen we geen adressen van instellingen konden vinden. Van die 186 gemeenten hebben we het adres van gemeentehuis, afdeling voorlichting, gebruikt. Half april hebben we aan de gevonden instellingen en gemeenten gevraagd om ons adressen van bewoners- en belangengroepen te verschaffen. In een begeleidende brief werd het doel van het onderzoek uitgelegd. Verder zat er een formulier bij waarop men de gegevens van de groepen, die in aanmerking kwamen, kon invullen. Op dat formulier kon men ook aangeven of het een territoriale of kategoriale groep betrof en op welke terreinen de groep actief was. De brief ging in totaal naar 361 adressen.

Er kwam na deze brief een stroom opgaven van adressen op gang, die enige tijd daarna in gang werd gehouden door een telefonische herinnering aan de brief. Wat tot begin juni binnenkwam hebben we voor het onderzoek gebruikt. Om tot een meer evenwichtige verdeling van de adressen over de verschillende gemeenten te komen hebben we bovendien gebruik gemaakt van een lijst met 62 adressen uit Den Haag (de grootste gemeente in de steekproef) en van een lijst met 131 adressen uit Utrecht (de op een na grootste gemeente uit de steekproef). Daarmee ziet het totaal aantal adressen verdeeld naar gemeentegrootte er als volgt uit:

TABEL 1: OPGAVE VAN GROEPEN NAAR GEMEENTEGROOTTE

< 20.000 inwoners _____	341
20 - 50.000 inwoners _____	114
50 - 100.000 inwoners _____	82
100 - 200.000 inwoners _____	104
200 - 300.000 inwoners _____	142
> 300.000 inwoners _____	62
TOTAAL	845

Om de verdeling van de adressen over de verschillende gemeenteklassen verder recht te trekken hebben we bij de kleinste categorie gemeenten (<20.000) een steekproef van 100 adressen benut en uit de lijst van 131 adressen uit Utrecht hebben we er 50 gelicht. We kwamen daarmee op een

totaal van 525 groepen, die we een vragenlijst hebben toegestuurd.

Het wachten was nu op het aantal groepen, dat de vragenlijst ingevuld zou retourneren. We waren er ons van bewust, dat het voor groepen vaak geen geringe inspanning zou vergen om het pakket (een algemene vragenlijst en, indien van toepassing twee aanvullende vragenlijsten over ondersteuning) volledig ingevuld te retourneren. We hebben na enige weken een herinneringsbrief geschreven. Dat alles leverde per 1 september (wat na die datum binnenkwam is niet meer benut) 125 vragenlijsten op, zijnde 23,8% van wat aan vragenlijsten was uitgezet.

ONDERSTEUNING NADER BEKEKEN

Het begrip 'ondersteuning' is zeer algemeen van aard. Men kan er verschillende kanten mee op. Zelfs een schouderklopje kan als ondersteuning worden beschouwd, evenals het beschikbaar stellen van financiën of faciliteiten aan een groep of het inbrengen van specialistische kennis op een bepaald terrein.

Meestal denken we bij de ondersteuning die opbouwwerkinstellingen of -werk(st)ers leveren het eerst aan zaken als: hulp bij de organisatie-opbouw, strategische adviezen bij onderhandelingen, het opbouwen van een relatie tussen groep en achterban en dergelijke.

Omdat het er in dit onderzoek om ging de ondersteuning die groepen krijgen of gedurende het afgelopen jaar hebben gehad, zo feitelijk mogelijk in beeld te brengen, is een ruime opvatting van het begrip ondersteuning gehanteerd. We waren niet alleen geïnteresseerd in de ondersteuning die men kreeg van opbouwwerkorganisaties, buurtwerk en dergelijke, maar ook van andere organisaties zoals rechtswinkels, gespecialiseerde instanties op het gebied van wonen en zo meer. Aan groepen is gevraagd om na de beantwoording van een algemene vragenlijst per organisatie waarvan ze ondersteuning kregen, een specifieke vragenlijst over ondersteuning in te vullen. Daarbij is gekozen voor de vorm van een checklist, die is geconstrueerd op basis van een uitgebreide operationalisatie van het begrip ondersteuning. Deze was onder andere gebaseerd op voorgaand Trends onderzoek (namelijk het onderzoek Wonen, Werk, Minderheden, 1984).

Er werden de volgende veertien verschillende soorten ondersteuning onderscheiden en voorgelegd aan de groepen:

- * advisering omtrent samenwerking, onderhandeling en verwerving van steun;
- * ondersteuning bij het opzetten en draaiende houden van de groep;
- * stimuleren van groepsleden en bevordering van onderlinge samenwerking;
- * ondersteuning bij het ontwikkelen van een project of het voeren van een actie;
- * ondersteuning bij het bewerkstelligen van betere voorwaarden;
- * scholing en training in vaardigheden en kennis;
- * vorming/politieke scholing;
- * specialistische kennis op een bepaald terrein;
- * het verrichten van praktische werkzaamheden of diensten door de ondersteunende instelling;
- * het verzamelen van informatie of het verrichten van onderzoek door de ondersteunende instelling;
- * het beschikbaar stellen van faciliteiten door de ondersteunende instelling;
- * financiële ondersteuning;

- * pleitbezorging;
- * coördinatie en bemiddeling.

Aan de groepen werd gevraagd die typen aan te kruisen, die ze herkennen in de ondersteuning van instellingen. Om de herkenbaarheid te verhogen werd per type ondersteuning een korte toelichting gegeven.

Vervolgens werd gevraagd per aangekruist type een aparte vraag te beantwoorden. Ook deze had de vorm van een checklist: per ondersteuningstype werd een lijstje gepresenteerd met zo'n acht elementen, die aangaven wat de ondersteuning zoal zou kunnen inhouden.

Ter illustratie: binnen het type 'advisering omtrent samenwerking, onderhandeling en het verwerven van steun' werden punten genoemd als:

- * het verstrekken van informatie over de activiteiten van andere groepen;
- * advisering inzake de keuze van groepen waarmee men zou kunnen samenwerken;
- * advisering inzake de keuze van onderhandelingspartners, dat wil zeggen de vraag wie je moet benaderen, met wie je zaken kunt doen;
- * enzovoort.

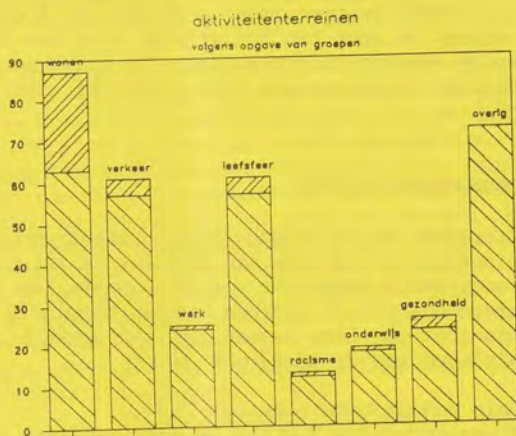
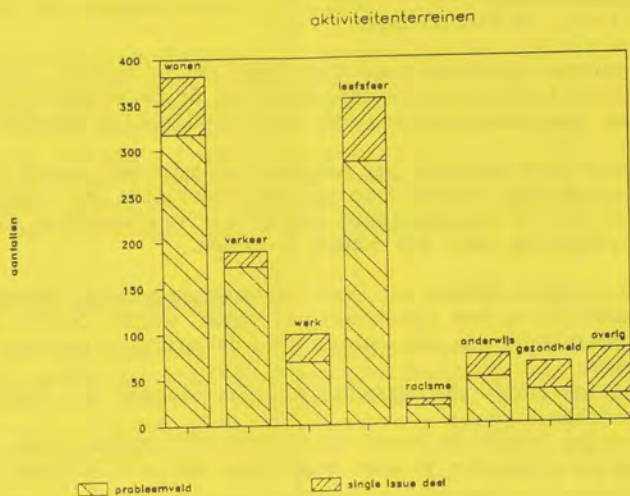
Ook hier konden groepen aankruisen wat van toepassing was. Tevens werd hen gevraagd om voor het betreffende type een oordeel te geven over het nut van de genoten ondersteuning. Dit gebeurde via een vijf-punts-schaal met oordelen variërend van 'van geen enkel nut' tot 'in zeer hoge mate nuttig'.

DE ONDERZOEKSRÉSULTATEN

We presenteren nu de belangrijkste onderzoeksresultaten. Ze komen hierna in een drietal paragrafen aan de orde. In eerste instantie gaan we in op de belangrijkste kenmerken van de groepen. Dan gaan we verder in op de ondersteuning, die de groepen kregen. Tenslotte kunnen we op basis van dit onderzoek ook iets zeggen over wat groepen gemerkt hebben van de bezuinigingen van de afgelopen jaren.

Betekenis van de onderzoeksresultaten

Vooraf aan de behandeling van de belangrijkste uitkomsten willen we echter eerst ingaan op de representativiteit van het onderzoek. Zoals gezegd hebben we gemeenten en instellingen gevraagd aan te geven op welke terreinen de groepen actief waren. Datzelfde hebben we ook aan de groepen zelf gevraagd. Uit beide opgaven konden we ook opmaken, of groepen op een bepaald terrein en uitsluitend op dat terrein actief waren. Dat soort groepen noemen we 'single issue'groepen. De op de volgende pagina afgebeelde grafieken laten het activiteitenpatroon van groepen zien. Boven volgens opgave van gemeenten en instellingen; onder volgens opgave van de groepen zelf.

Hoewel het beeld niet helemaal overeenkomt - in de categorie overig ontplooiën groepen volgens eigen opgave aanmerkelijk meer activiteiten - zit er in beide grafieken een redelijk overeenkomstig patroon: wonen, verkeer en leefsfeer springen er duidelijk uit als belangrijkste activiteitenterreinen in beide gevallen. We mogen op basis hiervan de 125 groepen in ons onderzoek een redelijke afspiegeling noemen van het bestand aan groepen dat we binnen kregen, terwijl dat bestand op zich werd opgebouwd middels een steekproef van Nederlandse gemeenten. Hoewel uitspraken die gedaan worden op basis van cijfers ontleend aan dit onderzoek met de nodige voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd, menen we dat de globale trends, die uit het cijfermateriaal naar voren komen, wel degelijk betekenis hebben. En dan nu de resultaten zelf.

De groepen in beeld

We hebben de groepen via het onderzoek proberen te karakteriseren door een viertal kenmerken:

- * de grootte van de gemeente, waarbinnen de groep opereerde;
- * de tijd dat de groep al bestond;
- * het soort groep;
- * de organisatievorm van de groep.

Het eerste kenmerk, de gemeentegrootte, hadden we op de vragenlijst reeds zelf ingevuld. Dat was dus al bekend. Naar gemeentegrootte kregen we het volgende beeld. Absolute aantallen en percentages staan naast elkaar, terwijl onder '% mailing' bovendien de verdeling naar gemeentegrootte is gegeven van de groepen die we hebben aangeschreven.

TABEL 2: GROEPEN NAAR GEMEENTEGROOTTE

	aantal	percentage	%-mailing
klein (< 20.000)_____	26	20.8	19.0
middelgroot (20-50.000)_	35	28.0	21.7
groot (50-100.000)_____	16	12.8	15.6
zeer groot (> 100.000)___	48	38.4	43.6
	125	100%	100%

Zoals te zien is hebben we de oorspronkelijke indeling van de gemeentegrootte in zes categorieën laten varen en met name de groepen uit gemeenten met meer dan 100.000 inwoners tezamen genomen. We zien dan dat zowel van de onderzochte groepen als van de groepen die aangeschreven zijn, zo om en nabij 40% uit plaatsen met meer dan 100.000 inwoners komt. Verder blijkt ook dat de verdeling van de groepen over gemeentegrootte redelijk spoort met de verdeling zoals die bij het totaal aan groepen, dat werd aangeschreven, werd gevonden.

Een tweede kenmerk betrof de bestaansduur van de groepen. In tegenstelling tot wat we vermoedden, namelijk dat er nauwelijks groepen zouden zijn, die langer dan vijf jaar bestonden, bleek het beeld er toch anders uit te zien. Bij de verwerking moesten we tot een andere verdeling besluiten getuige de volgende tabel:

TABEL 3: GROEPEN NAAR BESTAANSDUUR

	aantal	percentage
1 tot 5 jaar_____	57	45.6
6 tot 10 jaar_____	34	27.2
meer dan 10 jaar___	34	27.2
TOTAAL	125	100%

In het licht van deze cijfers wordt het interessant om te weten te komen, wat de situatie qua ondersteuning is voor groepen die korter dan zes jaar bestaan, voor de 'jonge aanplant' zagezegd. Daarover verderop in dit artikel meer.

Komen we vervolgens bij het kenmerk 'soort groep'. We zijn bij dit kenmerk uitgegaan van het onderscheid algemeen - specifiek. Een algemene groep is dan een algemene buurt- of wijkorganisatie die problemen aanpakt waar bewoners last van hebben. Specifiek is een groep of organisatie die zich bezig houdt met de behartiging van bepaalde belangen en/of problemen. Voorzover groepen zich niet in een van deze omschrijvingen konden vinden, kon men onder 'anders' een derde mogelijkheid aankruisen. Die derde categorie keert in tabel 4 als 'overig' terug.

 TABEL 4: SOORT GROEP

	aantal	percentage
algemeen__	52	41.6
specifiek__	57	45.6
overig____	16	12.8
TOTAAL	125	100%

Er is sprake van een gelijkmatige verdeling van algemene en specifieke groepen binnen de onderzochte groepen. Het vierde kenmerk, dat we onderzochten, betrof de organisatievorm van de groepen. Aan de indeling die we gekozen hebben lag een schaal ten grondslag, die van meer of minder geïnstitutionaliseerde groepen uitging. In de vragenlijst hadden groepen de mogelijkheid om uit het volgende rijtje te kiezen: comité, werkgroep/commissie, actiegroep, vereniging, stichting, anders. Bij de verwerking is dit tot de volgende vier categorieën teruggebracht:

 TABEL 5: ORGANISATIEVORM VAN GROEPEN

	aantal	percentage
informele groep__	45	36.0
vereniging_____	43	34.4
stichting_____	29	23.2
anders_____	8	6.4
TOTAAL	125	100%

Uit decijfers blijkt een lichte tendens naar het informele (36.0% - 34.4% - 23.2%).

Wanneer we nu de hier gepresenteerde vier hoofdkenmerken met elkaar in verband brengen, dan vallen een aantal zaken op. We zijn nagegaan in wat voor soort gemeenten oudere en jongere groepen het meest blijken voor te

komen. Waar komt met name de 'jonge aanplant' van bewonersgroepen het meest voor? De volgende tabel zegt daar iets over.

TABEL 6: GEMEENTEGROOTTE EN BESTAANSDUUR VAN GROEPEN

	1-5 jaar	6-10 jaar	> 10 jaar	TOTAAL
klein _____	8	5	13	26 (20.8)
middelgroot_	16	8	11	35 (28.0)
groot _____	6	6	4	16 (12.8)
zeer groot_	27	15	6	48 (38.4)
TOTAAL	57 (45.6)	34 (27.2)	34 (27.2)	125 (100%)

Wat opvalt is, dat jonge groepen met name in gemeenten van boven de 100.000 inwoners blijken voor te komen. Er is verder een lichte tendens waarneembaar bij de groepen van 10 jaar en ouder: ze komen volgens deze cijfers iets meer in kleinere gemeenten voor.

Dan vallen bij relaties tussen de vier hoofdkenmerken nog de volgende zaken op. Algemene groepen, dus groepen die als algemene buurt- of wijkorganisatie aangemerkt worden, zijn ook vaak in gemeenten van boven de 100.000 inwoners te vinden. Het zijn er 26 (20.8% van het totaal van 125 groepen). De meer informele groepen komen tevens veel in deze gemeenten voor (18.4%, 23 van de 125). Een voor de hand liggend resultaat is bovendien, dat die informele groepen veelal niet langer dan 5 jaar bestaan (21.6%, 27 van de 125).

De ondersteuning

Na dit globale beeld van de groepen zijn we beland bij de kern van ons onderzoek. Centraal staat daarin immers de ondersteuning van bewonersgroepen. We zullen de resultaten presenteren bij wijze van antwoord op de volgende vragen:

- * Hebben de groepen ondersteuning gehad bij hun activiteiten?
- * Zoniet, waarom was er dan geen sprake van ondersteuning?
- * Zo ja, van wie hebben ze ondersteuning gehad?
- * Hoe werd de ondersteuning van het opbouwwerk gewaardeerd?
- * Wat hield die ondersteuning van het opbouwwerk vooral in?
- * Hoe werden de belangrijkste elementen van de opbouwwerk-ondersteuning gewaardeerd?

De vraag of groepen ondersteuning hadden gehad is niet zonder meer gesteld, maar nader gepreciseerd. We wilden namelijk weten of er het laatste jaar sprake van ondersteuning was geweest, dus van medio 85 tot medio 86. Dat zou een beeld geven van de actuele situatie.

Bij 90 van de 125 groepen (72%) bleek er sprake van enigerlei ondersteuning. Van belang is te weten, waarom de resterende 28% (37 groepen) geen ondersteuning krijgt. Groepen kregen een viertal redenen voorgelegd:

- * geen behoefte aan ondersteuning;
- * deskundigheid is in de groep zelf aanwezig;
- * men is niet op de hoogte van de mogelijkheid;
- * er zijn geen ondersteuningsorganisaties aanwezig.

De meeste groepen (40%) geven een combinatie van deze redenen aan, terwijl slechts 1 groep zegt niet op de hoogte te zijn. Verder valt op dat 27% zegt de eigen boontjes wel te kunnen doppen ('geen behoefte aan'). In concreto betreft dit 10 groepen, dus slechts 8% - dit ter relativering - van het totaal aantal ondervraagde groepen.

Groepen die enigerlei ondersteuning ontvingen, werd gevraagd van wat voor organisatie die steun kwam. Het opbouwwerk blijkt er sterk uit te springen met 57 groepen (45.6%). Wanneer we buurtwerk bij opbouwwerk optellen, dan komen we zelfs boven de helft uit (54.4%). Het is ook opvallend dat het vaak informele groepen zijn, die ondersteuning van opbouwwerk krijgen (45.6%).

Andere typen ondersteuningsorganisaties, waarnaar werd gevraagd, waren organisaties op de volgende terreinen: wonen, leefsfeer, emancipatie, rechtshulp, verkeer, educatie, gezondheid, werk/inkomen, racisme. Het aantal malen dat een van dergelijke organisaties werd genoemd varieerde van 19 (wonen) tot 1 (racisme), hetgeen betekent dat we op basis van de cijfers eigenlijk uitsluitend over het opbouwwerk uitspraken kunnen doen. Omdat groepen van meer organisaties tegelijk steun kunnen krijgen konden we ook het aantal groepen traceren, dat uitsluitend van het opbouwwerk ondersteuning kreeg. Dat waren er 34, zijnde 27.2% van het totaal en meer dan de helft (59.6%) van de groepen die van opbouwwerk ondersteuning kregen.

Ondanks het feit dat opbouwwerk er uit springt kunnen we wel iets zeggen over de ondersteuningssituatie in het algemeen. M.n. in de zeer grote gemeenten en in iets mindere mate in de middelgrote (20-50.000 inwoners) blijken groepen ondersteuning te krijgen (resp. 32% en 17.6% van het totaal aantal groepen). Die ondersteuning blijkt in aanzienlijke mate terecht te komen bij jongere groepen van minder dan zes jaar oud (36%).

Dan de mate waarin groepen de steun van het opbouwwerk waardeerden. Die waardering blijkt hoog te zijn. We hebben de waardering laten scoren op een vijf-punts-schaal, die liep van 'van geen enkel nut' tot 'in zeer hoge mate nuttig'. We kregen de volgende procentuele verdeling over de vijf punten:

van geen enkel nut	5.4%
+	7.2%
++	0.0%
+++	25.0%
in zeer hoge mate nuttig	53.6%

In aansluiting op de vraag, of groepen van enige organisatie ondersteuning ontvingen, hebben we de groepen waarbij dat wel het geval was, gevraagd aanvullende vragenlijsten in te vullen. We wilden op die manier meer inzicht krijgen in de ondersteuning als zodanig. Omdat opbouwwerk vaak als ondersteuningsinstantie werd genoemd, hebben we de verwerking van de aanvullende vragenlijsten beperkt tot de groepen, die in de algemene vragenlijst opbouwwerk en/of buurtwerk hadden genoemd (53 van de 125 groepen, vier groepen hadden de aanvullende vragenlijst niet ingevuld). De frequenties waarmee de andere ondersteuningsorganisaties werden genoemd, waren te laag om er op verantwoorde wijze uitspraken op te baseren. We bespreken een vijftal zaken:

- * de duur van het contact van groepen met opbouwwerk/buurtwerk;
- * of dat contact een man of vrouw betrof;
- * welke ondersteuningstypen het meest voorkwamen;
- * uit welke elementen die typen bestonden;
- * hoe die meest voorkomende typen werden gewaardeerd.

Van de 53 groepen hebben er 48 langer dan 12 maanden ondersteuning (90.6%). Slechts bij vijf groepen is het korter dan 1 jaar. Opbouwwerk is kennelijk werk van langere adem. Dat werk is bovendien nog steeds (het bleek ook al bij het trendonderzoek van 1984) voor het grootste deel een mannaangelegenheid. Van de 53 groepen werden er 35 (66%) door een man ondersteund.

Dan de vraag, waaruit de ondersteuning door opbouwwerk/buurtwerk zoal bestond. We hebben de groepen de eerder genoemde veertien ondersteuningstypen voorgelegd. Groepen konden meer dan een type aankruisen. De tabel laat het volgende beeld zien:

TABEL 7: GROEPEN MET STEUN VAN OPBOUWERK/BUURTWERK (NAAR TYPE)

	aantal	% (n=53)
1. Advisering omtrent samenwerking, onderhandeling en het verwerven van steun	42	79.2
2. Ondersteuning bij het ontwikkelen van een project of het voeren van een actie	42	79.2
3. Ondersteuning bij het opzetten en draaiende houden van de groep	39	73.6
4. Het verrichten van praktische werkzaamheden of diensten	38	71.7
5. Ondersteuning bij het realiseren van betere voorwaarden	37	69.8
6. Het beschikbaar stellen van faciliteiten	37	69.8
7. Stimuleren van groepsleden en bevorderen van onderlinge samenwerking	36	67.9
8. Coördinatie en bemiddeling	29	54.7
9. Pleitbezorging	27	50.9
10. Het verzamelen van informatie of het verrichten van onderzoek	23	43.4
11. Scholing en training in vaardigheden en kennis	20	37.7
12. Financiële ondersteuning	19	35.8
13. Specialistische kennis	18	33.9
14. Vorming/politieke scholing	13	24.5
TOTAAL	420	

We kunnen uit de cijfers afleiden, dat groepen gemiddeld acht typen aankruisen ($420:53=8$), hetgeen erop wijst dat de ondersteuning vrij breed is. In het bestek van dit artikel zullen we ons beperken tot de eerste vier meest genoemde typen. Voor meer informatie zij verwezen naar het onderzoeksverslag.

Wanneer groepen een bepaald ondersteuningstype hadden aangekruist, dan werd gevraagd voor dit type een aanvullende vraag te beantwoorden. We hadden elk type in een aantal elementen uiteengelegd, waarop groepen konden scoren. We zullen al die elementen niet uitputtend behandelen, maar laten zien welke vier elementen bij elk van de vier ondersteuningstypen het meest voorkwamen.

Er waren 42 groepen die 'advisering omtrent samenwerking, onderhandeling en het verwerven van steun' noemden. Binnen dit type ondersteuning worden de volgende elementen het meest aangekruist:

- * Het verstrekken van informatie over de activiteiten van andere groepen (66.6%);
- * Het verstrekken van informatie over taken en bevoegdheden van instelling, afdelingen of functionarissen, waarmee men onderhandelingen zou kunnen aangaan (66.6%);
- * Advisering inzake de keuze van onderhandelingspartners, dat wil zeggen de vraag wie je moet benaderen, met wie je zaken kunt doen (66.6%);
- * Advisering inzake de opstelling van de groep jegens instanties waar de groep mee onderhandelt, bijvoorbeeld eisend of controlerend (64.3%).

Ook het tweede type 'ondersteuning bij het ontwikkelen van een project of het voeren van een actie' werd door 42 groepen aangegeven. Hier werden de volgende vier elementen het meest aangekruist:

- * Hulp bij het bepalen van een geschikte werkwijze om het doel te bereiken, of bij het bepalen van de meest geschikte actievorm (76.1%);
- * Hulp bij het maken van een werkplan (69%);
- * Hulp bij het in kaart brengen van de problematiek of de situatie waar de groep wat aan wil doen (66.7%);
- * Hulp bij het in kaart brengen van mogelijke oplossingen van het probleem en de voor- en nadelen van deze mogelijkheden (61.9%).

Het derde type ging over 'ondersteuning bij het opzetten en draaiende houden van de groep' en werd door 39 groepen aangegeven. Uit de voorgeselde lijst werden de volgende elementen het meest aangekruist:

- * Hulp bij het vormen van een groep, bijvoorbeeld het bepalen van de meest geschikte organisatievorm (werkgroep, actiegroep, vereniging, stichting) (66.7%);
- * Hulp aan het praktisch gestalte geven aan de relatie tussen groep en achterban, bijvoorbeeld vertegenwoordigt de groep de achterban of niet? (64.1%);
- * Hulp bij het maken van een taakverdeling (51.3%);
- * Aandacht voor het werven van nieuwe groepsleden (51.3%).

Tenslotte het vierde type 'het verrichten van praktische werkzaamheden of diensten', dat 38 groepen haalde, die daarbij het meest de volgende elementen aankruisen:

- * Het schrijven van brieven en concept-brieven (65.8);
- * Het voorzitten van vergaderingen (60.5%);
- * Het maken van verslagen van vergaderingen (55.2%);
- * Het bijeenroepen van mensen voor vergaderingen (52.6%).

Tot besluit van deze paragraaf volgen nu cijfers die de waardering van de vier ondersteuningstypen laten zien. We hebben die waardering gemeten met de al eerder genoemd vijf-punts-schaal. In de volgende tabel zien we de procentuele verdeling per type over de vijf punten.

TABEL 8: WAARDERING VOOR DE MEEST FREQUENTE ONDERSTEUNINGSTYPEN

	van geen enkel nut	+	++	+++	in zeer hoge mate nuttig
1. Advisering omtrent samenwerking en het verwerven van steun_____	2.0	0.0	18.0	30.0	50.0
2. Ondersteuning bij het ontwikkelen van een project of het voeren van een actie_	2.6	2.6	17.9	35.9	41.0
3. Ondersteuning bij het opzetten en draaiende houden van de groep_____	0.0	2.6	21.1	36.8	39.5
4. Het verrichten van praktische diensten of werkzaamheden_____	2.7	0.0	16.7	30.6	50.0

De waardering van de groepen blijkt voor alle vier ondersteuningstypen ongemeen hoog. Wanneer we de twee hoogste punten van de schaal bij elkaar optellen, dan krijgen we bij alle vier de typen een percentage van om en nabij de tachtig.

De bezuinigingen

Dan de bezuinigingen. In hoeverre merken groepen daar wat van? We hebben de groepen gevraagd of ze aanwijsbare gevolgen van de bezuinigingen hebben ondervonden. In aansluiting daarop hebben we ze een aantal bezuinigingsvarianten voorgelegd. Meer dan de helft van de groepen heeft aanwijsbare gevolgen ondervonden (69 = 55.2%). Het gaat dan in concreto om de volgende varianten:

TABEL 9: WELKE BEZUINIGINGEN?

	<u>aantal percentage</u>	
vermindering uren van beroepskracht_____	17	25.8
afwijzing subsidieverzoek_____	5	7.6
afwijzing ondersteuningsaanvraag_____	2	3.0
bezuiniging op uitvoering van plannen_____	9	13.6
meer factoren tesamen_____	23	34.8
anderszins_____	10	15.2
TOTAAL	66	100%

Groepen blijken veelal in meer dan een opzicht van bezuinigingen last te hebben. Verder heeft ruim een kwart te maken met een vermindering van het aantal uren, dat een beroepskracht ter beschikking is. Ondersteuningsinstellingen kunnen kennelijk niet anders dan hun eigen krimp naar de groepen die ze steunen, doorsluizen.

Op basis van het materiaal valt weinig te zeggen over hoe de bezuinigingspijn is verdeeld naar soort groep en naar de meer en minder informele groepen. Wel blijken de groepen in de grootste gemeenten er het meest van te merken (24%), terwijl dat in de middelgrote gemeenten het minst het geval is (16%).

CONCLUSIES

Met dit vierde trendonderzoek is - het is aan het begin van dit artikel reeds gezegd - een andere weg ingeslagen dan bij de voorafgaande drie edities. Het ging deze keer om een rechtstreekse benadering van bewoners- en belangengroepen om via de informatie, die dat opleverde uitspraken te doen over de ondersteuning, die groepen krijgen. Dit type consumentenonderzoek is in welzijnsland niet zo gewoon. Het is echter niet meer dan logisch om naast het in kaart brengen van het professionele aanbod te bezien, wat groepen van dat aanbod vinden.

In het welzijnswerk is nog steeds de discussie actueel, of het aanbod wel daar terecht komt, waar het het hardst nodig is. Ten aanzien van het opbouwwerk kunnen we concluderen, dat dit inderdaad het geval is. We konden nagaan, hoe lang groepen bestonden en bovendien konden we vaststellen of groepen een meer of minder informeel karakter hadden. Vanuit de veronderstelling dat jonge, informele groepen de steun van opbouwwerk het hardst nodig hebben, moeten we zeggen, dat het opbouwwerk die jonge en informele groepen duidelijk bereikt.

De waardering die groepen hebben voor de ondersteuning, die ze van het opbouwwerk krijgen, ligt hoog, zowel in algemene zin als wanneer we die waardering verbijzonderd naar de belangrijkste ondersteuningstypen bekijken. Groepen geven een zeer ruime voldoende.

Bij de ondersteuning door het opbouwwerk springen een aantal elementen in het oog. Steun ligt op strategisch vlak zowel bij het opereren van groepen richting overheden en instanties als waar het gaat om het aanbo- ren van kennis en ervaringen van elders. Steun ligt in het 'probleem- project-matige': het aanbren- gen van lijn in de activiteiten met het oog op het bereiken van het doel, dat groepen zich stellen. Dan is steun tevens gericht op het waarborgen van de continuïteit van groepen. Verder is de steun zeer praktisch van aard. Het gaat om concrete klussen als notuleren, brieven schrijven, voorzitten van vergaderingen en dergelijke.

Dan de bezuinigingen van de afgelopen jaren. Groepen ervaren de effecten ervan wel degelijk en op verschillende manieren: minder uren ondersteuning van een beroepskracht, nul op het rekest bij een subsidieverzoek en zo meer. Het onderzoeksmateriaal geeft steun aan de veronderstelling, dat opbouwwerkinstellingen hun eigen krimp doorvertalen naar de groepen, die ze ondersteunen. Ze kunnen uiteraard niet anders. Het is ook maar de vraag, of het materiaal niet een te rooskleurig beeld laat zien. Per definitie bevat dat immers geen informatie over groepen, die ten gevolge van de bezuinigingen het loodje hebben gelegd. Waarmee we maar willen zeggen, dat we de ontmoedigende werking, die van bezuinigingen uitgaat, niet in beeld hebben kunnen brengen.

Bezien we de uitkomsten in het licht van de bezuinigingen, die er in het sociaal-culturele werk aan gaan komen, dan valt op, dat die

ombuigingen niet ingegeven zijn door enig kwaliteitsoordeel over het werk dat verricht wordt. Het feit dat de ondersteuning van het opbouwwerk door groepen erg gewaardeerd wordt en dat het werk zich binnen het vertrouwde domein van de woonomgeving blijkt af te spelen, maakt scherp duidelijk, welk een verschralende werking er van rigoreuze ingrepen uit kan gaan.

Het opbouwwerk heeft de badinerende stroom van publieke kritiek overleefd en valt niet weg te denken bij het werken aan de kwaliteit van het bestaan, aan het behoud van de sociale infrastructuur.

Gui van Hooijdonk

Ida Kuiper

Koos Vos

- * Met dank aan Els Bressers voor het werk, dat in de beginfase van het onderzoek werd verricht. Het onderzoeksverslag, dat meer gedetailleerde informatie bevat, komt binnenkort uit. Het is te bestellen bij het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, 073 - 137295.
(Prijs: f.5,- voor bewonersgroepen, f.15,- voor instellingen en beroepskrachten).

REAKTIE VAN DE VRIJE MARKT OP HET EIGEN BAAS PROJECT

Vanaf eind 1984 is het zgn. Eigen Baas pakket op de markt gebracht. Dit pakket is een methode voor jongeren om zelf werkinitiatieven in groepsverband op te zetten. Het sociaal-cultureel werk kon gratis in het bezit komen van zo'n pakket. (Tegen betaling van portie zijn er overigens nog pakketten beschikbaar). Maar Eigen Baas kon ook voor fl. 25,- besteld worden. Hiervoor werd een intensieve campagne in de media gevoerd. De resultaten van deze inspanningen op de vrije markt (de "losse bestellers") zijn onlangs op een rijtje gezet. En hier doet zich een interessant punt voor. In hoeverre is er buiten het sociaal-cultureel werk waardering voor dit produkt? Vaak wordt aangenomen dat de materialen uit het sociaal-cultureel werk zo "circuitgebonden" zijn dat anderen er niet mee uit de voeten kunnen. Uit het (beperkte) evaluatieonderzoekje blijkt dat de "losse bestellers" het Eigen Baas produkt positief hebben gewaardeerd.

Een kwart van de "bestellers" is via de radio en t.v. op de hoogte gekomen van het bestaan van het pakket. De mogelijkheid bestond dat zij door beroepskrachten (jeugdwerker/opbouwwerker) geattendeerd zouden zijn op het pakket. Deze vlieger is niet veel opgegaan. Zij scoort net zo hoog als dagblad, arbeidsburo, informatiebladen (Mededelingen Opbouwwerk en Welzijnsweekblad) en vrienden, kennissen of familie.

Het evaluatieverslag(je) bevat ook een overzicht van de promoting-activiteiten en een achtergrondverhaal over het Eigen-Baas project. Nadere informatie is te verkrijgen op het NIMO.

RvA-vergadering:

DRS. JAN VAN EEDEN NIEUWE VOORZITTER

Op vrijdag 30 oktober heeft de Raad van Aangeslotenen van het Landelijk Platform Opbouwwerk in Utrecht haar jaarvergadering gehouden. In dat kader werd afscheid genomen van de bestuursleden Henk van Schayk (Amsterdam) en Nel Comello (Hengelo). Zij worden in het bestuur opgevolgd door Tom Jansen (Nijmegen) en Willy Brok (Tilburg). Tevens werd ingestemd met het voorstel in de functie van voorzitter iemand te benoemen, niet afkomstig van een der plaatselijke opbouwwerkinstellingen. Als zodanig was gekandideerd Drs. Jan van Eeden, Wethouder te Den Helder en portefeuillehouder Welzijn van het Gewest Kop van Noord-Holland. Na een korte "maiden-speech" waarin hij o.m. het belang van opbouwwerk ook uit een oogpunt van lokaal-politiek bestuur onderlijnde, werd zijn benoeming bij acclamatie goedgekeurd.

Zeer veel tijd werd op de Raad van Aangeslotenen in beslag genomen door één agendapunt, t.w. de doorwerking van de bezuinigingen op het sociaal-cultureel werk op de werkcapaciteit en positie van het plaatselijk opbouwwerk. Hierdoor kwam de rest van de agenda behoorlijk in het gedrang. Met betrekking tot het onderwerp herstructurering landelijke organisaties werd de tot nu toe door het bestuur gevolgde beleidslijn goedgekeurd.

DE DIGITAALMARKT II

Het samenwerkingsverband Informatienetwerken van het Platform Opbouwwerk organiseert op vrijdag 21 november a.s. "De Digitaalmarkt II", een bijeenkomst waarop het lokale opbouwwerk kennis kan nemen van toepassingen van automatisering.

- Op het programma staan demonstraties en (korte) inleidingen van/over toepassingen van automatisering, o.a.
- Buurtwinkel Tubantia/Enschede: warmte-isolatie en kostenberekening bij integratie van isolatiemaatregelen en schilrenovatie.
 - Kokon/Rotterdam: door architectenbureau ontwikkeld programma waarmee aan bewonersindielingsvarianten van woningen visueel gepresenteerd worden, gekoppeld aan kosten- en huurprijzberekening.
 - LOS: o.a. vaststellen van de huurnorm aan de hand van puntentelling-systeem.
 - FIRA: gegevensbestand ten behoeve van sociaal raadslieden (deels ook voor het publiek), op afstand te raadplegen via Viditel.
 - Almelo: initiatief van de gemeente en de bibliotheek voor het opbouwen van een gegevensbestand met plaatselijke informatie.
 - Buurtonderzoek: door het samenwerkingsverband ontwikkelde programma's waarmee bewonersorganisaties buurtonderzoek kunnen doen (op de Digitaalmarkt te zien: onderzoek naar stankoverlast en naar de bouw- en woontechnische toestand van een buurt).
 - IMO: korte inleiding over de opbouw van het informatienetwerk Maatschappelijke Ontwikkeling (IMO), een initiatief voor een landelijk informatienetwerk met informatie op het gebied van sociale zekerheid, wonen en werkgelegenheid.
 - Enquete: presentatie van de resultaten van een enquete naar automatisering in het opbouwwerk: hoever doorgedrongen, meest voorkomende toepassingen, plannen voor de toekomst.

- Samenwerkingsverband Informatienetwerken: korte inleiding over activiteiten en ontwikkelingen, deelname aan het IMO-project.
- Forumdiscussie: forumleden uit de automatiseringswereld en uit het opbouwwerk discussiëren over de - toekomstige - betekenis van "expert-systemen" voor het opbouwwerk (expertsystemen zijn computermodellen waarin kennis en beslissingsprocedures zijn opgeslagen, op dit moment met name gebruikt voor het stellen van diagnoses).

De bijeenkomst vindt (evenals de vorige "Digitaalmarkt", gehouden in 1984) plaats in het Jacobi-theater te Utrecht, van 10.15 tot 16.00 uur. De deelnameprijs is f. 60,-- inclusief lunch.

Nadere informatie bij Hans Pasker,
Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354.

WAO-AAW BERAAD IN OVERIJSSEL

De voorbeelden vanuit de WAO-Platforms in onder meer Friesland, Rotterdam en Limburg hebben de WAO-belangenorganisaties in Oost-Overijssel doen besluiten tot de oprichting van een vergelijkbaar WAO-AAW-beraad. In Twente en de Achterhoek zijn al enkele jaren diverse WAO-belangenorganisaties actief. Ook in Hengelo zijn tal van activiteiten ten behoeve van WAO-ers op poten gezet door evenzovele groeperingen. De verschillende organisaties blijken erg kwetsbaar te zijn, er is nogal eens sprake van een concurrentiepositie en bestaande activiteiten zijn slecht op elkaar afgestemd. Met de dreigende stelselherziening is het besef gegroeid dat de WAO/AAW-belangen het best in een wijk en stad overstijgende organisatie behartigd kunnen worden. Het Oost-Overijsselse WAO-beraad is inmiddels toegetreden tot het Landelijk Samenwerkingsverband van WAO-Platforms.

Het secretariaat van het WAO-AAW-beraad Oost-Overijssel is gevestigd:
Schalkburgerstraat 25a, 7551 GS Hengelo,
tel. 074-428555.

VOORLICHTINGSPROJECT WAO

Het ministerie van WVC heeft subsidie verleend voor een voorlichtingsproject WAO/AAW/WSW, dat zal worden uitgevoerd door het Landelijk Samenwerkingsverband WAO-Platforms, het Nederlands Centrum voor Buitenlanders en de Joint, landelijke organisatie voor maatschappelijke dienstverlening.

Het project houdt onder meer in de productie van een aantal voorlichtingsfolders over de toepassing van WAO, AAW en WSW en de uitwerking van de Stelselherziening Sociale Zekerheid.

Er zal een speciale folder worden gemaakt voor vrouwen in de WAO. Van de Nederlandstalige folders worden vertalingen gemaakt in de meest voorkomende taal/talen van betrokken buitenlanders.

ONGERUSTHEID OVER VOORTGANG P.C.G.-BELEID

De voorwaarden waaronder in zestien gemeenten het probleem-cumulatiegebieden beleid moet worden uitgevoerd, dreigen aanzienlijk te verslechteren. Van de ca. 30 miljoen gulden, die in 1987 en volgende jaren beschikbaar zou komen voor het opheffen van achterstanden in de p.c.-gebieden, staat voor volgend jaar nog maar ca. 14 miljoen op de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De financiële garantie voor de gemeenten in 1987 en volgende jaren is gereduceerd tot 70% van het eerste begrotingsjaar, toen het totaal budget aanzienlijk minder was dan de oorspronkelijk beloofde 30 miljoen voor 1987 en volgende jaren. Enige tientallen bewonersgroepen, actief in deze gebieden, alsmede het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden en de VNG hebben zich tot de Tweede Kamer gewend om de dreigende verslechtering te signaleren en mogelijk af te wenden. Het is nu afwachten of minister Van Dijk de verwachtingen, die minister Rietkerk indertijd heeft gewekt, ook waar zal maken.

KWALITEITSBEVORDERENDE INSTRUMENTEN VOOR OPBOUWERK

Ter versterking van de beleidsvoering van lokale en regionale opbouw-werkinstellingen zijn door het Landelijk Platform Opbouwwerk de afgelopen tijd nieuwe instrumenten ontwikkeld.

Een eerste instrument betrof de toetsing van jaarverslagen van opbouwwerkinstellingen door een onafhankelijk panel. De resultaten van deze toetsing (zie ook M.O. nr. 47) werden gepresenteerd op 31 augustus jl. op een feestelijke bijeenkomst in het gemeentehuis van Oss. In oktober is een boekje verschenen, waarin het panel verantwoording aflegt over de gekozen werkwijze, verslag uitbrengt over haar bevindingen en oproept tot reacties, suggesties en aanmerkingen die kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de volgende ronde. Dat er een volgende ronde komt, staat wel vast gezien het enthousiasme van deelnemers en panel-leden. In het boekje zijn tevens enkele tijdens de presentatie gehouden inleidingen opgenomen, waaronder die door drs. Saskia Stuiveling, die het opbouwwerk de suggestie meegeeft als structureel onderdeel van jaarverslagen de 'maatschappelijke berichtgeving' op te nemen.

Een tweede instrument betreft een door het Bureau General Consultants Agency BV ontwikkelde en uit te voeren sterkte/zwakte analyse voor opbouwwerkers en opbouwwerk-teams. Deze analyse, ontleend aan een sterkte/zwakte profiel voor ondernemers en aangepast aan het beroepsprofiel van opbouwwerkers, kan materiaal opleveren voor:

- de optimale inzet van beperkte menskracht
- zicht op lacunes in de operationele ploeg
- het beantwoorden van de vraag welke werkzaamheden/projecten, of fasen daarin, met meer of minder kans op succes kunnen worden aangepakt
- te verwerven kwaliteiten (bij inhuren expertise, toekomstige vacatures en bijscholing personeel).

Een gratis exemplaar van het boekje 'Jaarverslag in het opbouwwerk' en/of een informatiebrochure over de sterkte/zwakte-analyse kan worden aangevraagd bij het Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354.

DE IDEEËNBANK
Inspirerende initiatieven uit de regio op t.v. en radio

Een geslaagd scholingsrapport voor werkloze jongeren, een opknapbeurt door bewoners van een wijk, een actie van ouderen voor een schoon milieu, een gezondheidswinkel voor vrouwen. Over dit soort inspirerende en voor anderen bruikbare ideeën uit de regio start in december een nieuw programma op t.v. en radio: "De Ideeënbank".

Bewoners, vrijwilligers, werkers uit de non-profit sector krijgen, gezeten op "De Ideeënbank", in café, buurthuis of gemeenschapsvoorziening, de gelegenheid om hun idee voor de camera's te brengen. In elke t.v.-uitzending, die 30 minuten duurt, worden zo'n vijf tot zes ideeën gepresenteerd. Van een aantal situaties zal ook een korte filmreportage worden gemaakt die wordt uitgezonden. In de radioprogramma's, eveneens van 30 minuten, wordt dieper ingegaan op een of twee van de ideeën en wordt de reactie gevraagd van andere betrokkenen op het idee: gebruikers, bewoners, plaatselijke overheid, enz.

De Ideeënbank werkt samen met de regionale dagbladen. De krant zamelt ideeën in, publiceert deze en overlegt met de programmamakers welke ideeën in de uitzending behandeld worden.

Het t.v.-programma wordt vanaf 3 december elke woensdag uitgezonden om 17.40 uur op Nederland 2. De radio-uitzendingen zijn wekelijks vanaf 5 december om 12.15 uur te beluisteren op radio 5.

Ideeën kunnen worden ingebracht bij de regionale dagbladen of bij de landelijke reactie-telefoon van de Ideeënbank: tel. 030-936641.

OUDEREN IN DE STADSVERNIEUWING

De Nederlandse Federatie voor Bejaardenbeleid, een landelijk studie- en informatiecentrum op het terrein van ouderenbeleid, is onlangs gestart met een inventarisatie-onderzoek naar de positie van ouderen in de stadsvernieuwing. Als onderzoeksgebied is gekozen voor alle gemeenten met meer dan 50.000 inwoners. Bedoeling van deze inventarisatie is meer inzicht te krijgen in de problemen, die ouderen ondervinden door de veroudering respectievelijk vernieuwing van hun woonbuurt. Uit de - zeer weinige - gegevens die bekend zijn over de positie van ouderen in de stadsvernieuwing, komt bijvoorbeeld naar voren dat zij:

- vaak niet geïnformeerd zijn over de plannen voor renovatie c.q. woningverbetering;
- niet of nauwelijks betrokken zijn inspraakprocedures;
- ondanks de ongemakken die zij ervaren zelden actief deelnemen in het stadsvernieuwingsproces.

Naast het verwerven van meer inzicht in dit soort knelpunten heeft de inventarisatie van de NFB ook tot doel voorbeelden van stadsvernieuwingsprojecten op te sporen, waarbij wel rekening is gehouden met de specifieke belangen van ouderen. Ervaringen hiermee kunnen dan ten goede komen aan grotere groepen ouderen en hun organisaties. Tevens kunnen deze projecten model staan voor stadsvernieuwingsplannen van huisvestingsorganisaties en beleidsmakers op gemeentelijk niveau.

Voor dit onderdeel van het inventarisatie-onderzoek zou de NFB graag

concrete ervaringen en suggesties willen horen van mensen, die te maken hebben (gehad) met initiatieven of experimenten rond de participatie van ouderen in de stadsvernieuwingspraktijk. Het gaat vooral om aspecten als voorlichting, inspraak, ondersteuning en de aanpak van knelpunten voor ouderen.

Diegenen die interessante informatie hebben kunnen contact opnemen met mevrouw M. Coopmans, NFB, Eisenhowerlaan 114, 2517 KM Den Haag, tel. 070-544902. Zij verstrekt ook nadere inlichtingen over de inventarisatie.

HUURDERS, VERHUURDERS EN DOE-HET-ZELF

Uit een onderzoek naar beleid en ervaringen van verhuurders met doe-het-zelf-activiteiten van hun huurders, blijkt dat sociale verhuurders in Nederland nog onvoldoende zijn ingespeeld op de toenemende DHZ-activiteiten van hun huurders. Ruim 60% van de woningcorporaties heeft niet in het huurreglement geregeld wat huurders al dan niet mogen veranderen. De meeste problemen met doe-het-zelf-activiteiten van bewoners doen zich voor bij verhuizing of renovatie. De conflicten tussen verhuurders en huurders spitsen zich voornamelijk toe op situaties waarbij de woning teruggebracht moet worden in de oorspronkelijke staat. Wanneer de veranderingen verbeteringen zijn is bijna de helft van de verhuurders bereid de veranderingen te accepteren. Slechts een kwart van de verhuurders zegt een vergoeding te geven voor de verbeteringen.

Wanneer men een complex woningen gaat verbeteren, vinden de meeste verhuurders het de beste oplossing als door huurders aangebrachte veranderingen worden ingepast in het renovatieplan. Het inpassen van verschillende veranderingen in diverse woningen binnen een project maakt een gedifferentieerde wijze van renoveren noodzakelijk. Van de verhuurders heeft ca. 40 % ervaring met een of andere wijze van gedifferentieerd renoveren. Maar zeer weinig verhuurders hebben ervaring met experimenten op het gebied van huurderszelfwerkzaamheid. Voor zover men ervaring heeft, is deze over het algemeen kleinschalig van aard.

Men ziet weinig in het realiseren van nieuwbouwwoningen, waarbij de toekomstige bewoners een deel van de woning zelf kunnen afbouwen. Met deze zogenaamde cascobouw is in de koopsector al veel ervaring opgedaan. In de huursector is er nauwelijks ervaring mee. Slechts 30% van de verhuurders vindt het noodzakelijk dat de regelgeving vernieuwd moet worden om meer mogelijkheden voor de doe-het-zelf-activiteiten te bieden.

Het onderzoek werd uitgevoerd door het onderzoeksinstituut voor de Technische Bestuurskunde (OTB) van de Technische Universiteit Delft.

Het rapport, deel 8 in de reeks "Zelfwerkzaamheid in de woningbouw" kan worden besteld bij de Delftse Universitaire Pers, Stevinweg 1, 2628 CN Delft, tel. 015-783254.

De prijs bedraagt f. 15,15.

STUDIEDAGEN EKONOMISCHE INITIATIEVEN VAN VROUWEN

Wat heeft het opbouwwerk en sociaal-cultureel werk te bieden ter verbetering van de arbeids- en inkomenspositie van vrouwen? Deze vraag stond centraal op een tweetal studiedagen die in september en oktober jl. zijn gehouden in de regio's zuid (Den Bosch) en west (Den Haag). Er volgen nog studiedagen op 27 november in de regio Oost (Deventer) en op 11 december in de regio Noord (Groningen).

De studiedagen zijn georganiseerd door de werkgroep "Vrouwen en opbouwwerk", waarin de Werkplaatsen Opbouwwerk en het Nimo deelnemen. Doel is opbouwwerksters en actieve vrouwen te stimuleren om initiatieven te nemen en netwerken te ontwikkelen ter versterking van de economische positie van vrouwen. De inleidingen en workshops op de studiedagen zijn uitgewerkt naar een aantal deelterreinen, zoals inkomsten en uitgaven (besparingsprojecten, onderlinge ruil en goedkope kinderopvang), arbeid en scholing (oriëntatie op banen, beroepen en scholingsmogelijkheden) en activiteiten van vrouwen met een uitkering.

Op het programma van de studiedag in Deventer staan twee inleidingen over vrouwen en de buurt en over netwerken. Er wordt een informatiemarkt gehouden en er zijn workshops over thuiswerk, lokale economie, zwarte vrouwen, meidenwerk, buurt economie en netwerken.

Op de studiedag in Groningen wordt o.a. een inleiding gehouden over netwerkontwikkeling en zijn er workshops over scholingsprojecten, beroepenoriëntatie, vrouwen in de bijstand en financieringsmogelijkheden. Verder is er een informatiemarkt rond een aantal voorbeeldprojecten, o.m. een werkervaringsproject in het Willem van Haren Museum te Heerenveen, een kledingherstel-project voor Turkse meisjes in Hoogezand, een project Vrouwen en lokale economie in Hoogezand, het project Technica-Tien, een technische hobbyclub voor meisjes en het project Burgerziekenhuis voor vrouwen, waarin werkgelegenheid, wonen, scholen en ontspanning een geheel vormen.

Impressie studiedag Den Bosch

Riek Rezelman van de Werkplaats Opbouwwerk Zuid-Oost Nederland geeft hieronder een impressie van de studiedag die in Den Bosch werd gehouden.

25 september, voor mij een spannende dag. Ik werk krap drie weken bij het WOZON en heb de leiding op deze studiedag Economische Initiatieven van Vrouwen. De voorafgaande dagen zijn volledig opgegaan aan de laatste organisatorische loodjes. De dag zelf is inhoudelijk en organisatorisch degelijk voorbereid door mijn voorgangster bij het WOZON, Grietje Smit, samen met medewerksters van de provinciale begeleidingsorganen: Karin Hermans (BOWL, Limburg), Gerda van Leeuwen (ZOOS, Zeeland) en Maria Gianotten (D'n Bussel, Brabant).

Zij ook hebben in mei/juni een inventarisatieronde gehouden, waarbij veel startvragen, vragen om eerste informatie naar voren kwamen. Op grond daarvan is gekozen voor een praktische opzet. Gezamenlijk zullen we deze dag tot een goed einde brengen.

Om half tien druppelen de eerste deelneemsters en medewerksters binnen. Een uur later open ik deze dag. Het is een inspirerende ervaring om meer dan honderd vrouwen welkom te heten. Wel even stilstaan bij de bezuinigingen, maar ook: welke ontwikkelingen van de laatste tien jaren ten aanzien van vrouwen zijn positief te waarden en: laten we ook stilstaan op deze dag bij welke mogelijkheden we nog wel hebben.

De inleiding van Greet Hettinga, als opbouwwerkster werkzaam in een project Buurteconomie in Amsterdam-Noord, is heel concreet en stimule-

rend. Ze houdt een praktisch verhaal, geïllustreerd met voorbeelden uit de V.S. en verschillende Nederlandse projecten. Daaruit wordt duidelijk dat zij buurteconomie opvat als een breed begrip, dat een scala van activiteiten omvat die het leven betaalbaar, gezonder en mens- en milieuvriendelijker maken. Ze gaat in op onze rol als opbouwwerkster of sociaal-cultureel werkster in de buurt en bovenwijken, wat we zelf kunnen doen en wat aan anderen te laten, en bovenal: "Het gaat niet alleen om het brood, maar ook om de rozen".

's Middags is de inleiding van Janny de Boer, werkzaam bij Bureau Welzijnsmarketing, een uitnodiging om scherper, analytischer vragen te stellen bij de doelen en de doelgroepen die we kiezen. Een gedeelte van de vrouwen reageert enthousiast, een andere groep minder.

Tijdens de workshops in de ochtend blaas ik uit. Ik krijg de indruk dat deze redelijk goed verlopen. In de middag woon ik een workshop bij: de cursus banen- en beroepen-oriëntatie van het Steunpunt Vrouw-en Werk Heerlen. Aan de hand van vragen en opdrachten wordt ons duidelijk gemaakt welke elementen in deze cursus aan de orde komen, welke discussies dat kan oproepen en welke posities de begeleidsters daarbij innemen. Prima!

De afsluiting van de dag verloopt wat chaotisch, naast een aantal andere organisatorische schoonheidsfoutjes. Ooit een perfecte dag meegemaakt?

Mijn eindindruk: Het is een goede dag geweest, veel enthousiaste vrouwen bijelkaar. Veel vrouwen hebben bruikbare informatie opgedaan. Een aantal vrouwen dat al langer met het onderwerp bezig is, bood deze dag minder nieuws, maar wel: "Goed om er weer bij stil te staan."

Aanmelding voor de studiedagen in
Deventer: WESON, tel. 05700-15766,
Groningen: WONN, tel. 05120-18925.

CONGRES 'BUITEN GEWOON VEILIG'

Op 29 januari 1987 organiseert de Stichting Vrouwen Bouwen & Wonen een congres onder de titel 'Buiten Gewoon Veilig' in de Jaarbeurs te Utrecht. Dit congres zal gaan over de veiligheid buitenshuis voor vrouwen in relatie tot de ge- en bebouwde omgeving. Het congres beoogt een aanzet te geven tot concrete ruimtelijke maatregelen, die seksueel geweld tegen vrouwen buitenshuis moeten voorkomen en gevoelens van onveiligheid moeten verminderen.

's Morgens worden inleidingen en werkgroepen gehouden over de volgende thema's: stadsvernieuwingswijken; andersoortige nieuwbouw; hoogbouw; binnensteden; stedelijk groen en recreatie; verkeer en vervoer; stedenbouwkundige concepten. 's Middags wordt er in werkgroepen verder gewerkt aan de inventarisatie van knelpunten en in het zoeken naar oplossingen. Ook de beleidsmatige en financiële mogelijkheden komen aan de orde. Daarnaast is er een parallel-programma met inleidingen en discussies over de plaats en de invloed van ruimtelijke maatregelen in de bestrijding van seksueel geweld, praktijkvoorbeelden van ruimtelijke maatregelen, strategieën op individueel niveau (hoe ga je met angstgevoelens om, hoe gebruik je de ruimte), bewonersniveau en beleidsniveau en een drama-workshop over hoe men resultaten kan boeken.

Er wordt een tentoonstelling en een informatiestand ingericht.

Ook het congresboek behandelt de relatie tussen sexueel geweld en de be- en gebouwde omgeving. De centrale vraag luidt: "Hoe kan men door middel van ruimtelijke maatregelen sexueel geweld door onbekenden en de dreiging die ervan uitgaat in stedelijke gebieden verminderen?"

Deelnemers aan het congres ontvangen het boek. Medio december is het boek ook te verkrijgen in de boekhandel.

Het congres is o.m. bedoeld voor vrouwen, vrouwengroepen, planologen, politici, beleidsfunctionarissen op het terrein van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en verkeer, politiemensen en welzijnswerkers.

De Stichting Vrouwen Bouwen & Wonen stuurt op verzoek informatiemateriaal met inschrijfformulier; Weena 756, 3014 DA Rotterdam, tel. 010-4116250.

WERKPROJECTEN NIET ZOMAAR OPZETTEN

De Stichting Taak, Project Mensen zonder betaald werk te Arnhem, heeft een onderzoeksverslag uitgebracht over het project "De Bouwploeg". Doel van dit project was om een aantal langdurig werkloze jongeren werkervaring te laten opdoen in combinatie met een scholingsprogramma, om zo-doende hun doorstroming naar arbeidsmarkt of vervolgonderwijs mogelijk te maken.

Twaalf jongeren hebben onder begeleiding een jaar lang in het kader van de werkverruimende maatregel gewerkt aan het verbouwen van een pand tot bedrijfsverzamelgebouw voor startende ondernemers en werkprojecten. Acht van hen zijn daarna terecht gekomen bij de Gelderse Jeugdbouwploegen, een project waarbij jongeren jeugdgebouwen in Gelderland verbouwen en daarnaast een beroepsopleiding volgen. De overige vier zijn er niet in geslaagd om betaald werk te vinden en volgen ook geen opleiding meer. Achteraf blijkt de doelstelling van doorstroming naar de arbeidsmarkt te hoog gegrepen. Het bleek niet haalbaar om laaggeschoolde jongeren met weinig of geen werkervaring in één jaar om te vormen tot de vaklui, waar aannemers behoefte aan hebben.

In het onderzoek, uitgevoerd door de Wetenschapswinkel Nijmegen, worden vanuit de praktisch opgedane ervaring, een aantal conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor opzet en aanpak van leer-werkprojecten voor langdurig werkloze jongeren. Enkele van die aanbevelingen zijn:

- zet méérjarige leer-werkprojecten op, waarin de nodige aandacht besteed kan worden aan de motivering en stimulering van de jongeren,
- stel realistische doelen; werk deze zoveel mogelijk uit in concrete fasen en stappen,
- bereidt het project gedegen voor en sluit je zo optimaal mogelijk aan bij de doelgroep,
- kies i.p.v. een brede, algemene scholing van de groep voor een individuele leerroute voor elke deelnemer,
- zet het project zo bedrijfsmatig mogelijk op, zodat de deelnemers kunnen wennen aan de eisen die het bedrijfsleven stelt,
- maak duidelijke afspraken met externe betrokken groepen,
- speel - naast het GAB - als initiatiefnemers een actieve rol in de arbeidsbemiddeling.

Het onderzoeksverslag kan worden besteld door overmaking van f. 7,50 + f. 4,25 verzendkosten op girorekening 1500129 t.n.v. St. Taak, Arnhem.

HSA001000048
49
Tijdschriften MOISSN:
0168-06SX

is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.
M.O. verschijnt tenminste 10 maal per jaar: zes gewone en 4 thema-
nummers. Een abonnement kost f. 32,50. Bij meer-abonnementen redu-
ctie op aanvraag. Losse nrs. f. 4,50, themanrs. f. 5,25, excl. porto.

Prins Mauritslaan 26 Samenstelling: Greet Hettinga, Charlotte Krop
2582 LS Den Haag Wil van de Leur, Maarten Snel
070-521354.